

Водич

за

Резолуцијата на Советот за безбедност на Обединетите нации
1325 за жени, мир и безбедност за единиците на локалната
самоуправа и комисиите за еднакви можности

Автори:

Афердита Хацијаха Имери и Даниела Димитриевска

Скопје, 2015

Издавач:

Македонско женско лоби

Автори:

Афердита Хаџијаха Имери
Даниела Димитриевска

Лектура:

Даниела Антоновска

Дизајн на корица:

Медиа Конект

Графичко уредување и печат:

Медиа конект

Скопје, март 2016

Водич

за

**Резолуцијата на Советот за безбедност на Обединетите нации
1325 за жени, мир и безбедност за единиците на локалната
самоуправа и комисиите за еднакви можности**

Disclaimer

Подготовката на оваа публикација беше овозможена со поддршка од Британската амбасада во Скопје, во рамките на проектот “Зајакнување на жените и девојчињата за зачувување на мирот и градење доверба “. Мислењата и ставовите наведени во оваа публикација не ги одразуваат секогаш мислењата и ставовите на Британската амбасада во Скопје.

British Embassy
skopje

Содржина

I.	Контекст и цели	1
II.	Важноста на Резолуцијата 1325 на Обединетите нации во модерното општество и како е променета природата на конфликтот и мирот	3
III.	Кратка историја за агендата на жените, мирот и безбедноста во меѓународен контекст и во Република Македонија	7
	1. Агенда за развој на жените, мирот и безбедноста во Македонија	9
	2. Реформата на безбедносниот сектор во земјата	11
IV.	Воведување на Националниот план за акција на РМ за имплементација на Резолуцијата 1325 на Советот на безбедност на ОН	13
	1. Предизвици во имплементацијата на НАП	18
	2. Законодавната и институционалната поставеност и вклучени страни	19
V.	Релевантност на Резолуцијата на Советот за безбедност на ОН во Р. Македонија низ призмата на интернетички дијалог и толеранција	27
	1. Институционална рамка на меѓуетничките односи	29
	2. Предизвици поврзани со меѓуетнички дијалог (како предуслов за мир и стабилност) во земјата	31
VI.	Единиците на локалната самоуправа и поврзаноста меѓу еднаквоста на половите, интернетичката кохезија и механизмите на јавна безбедност	33
VII.	Жените бегалци во Македонија и предизвиците кои треба да се решат со Резолуцијата 1325	41

VIII. Добри практики во спроведувањето на Резолуцијата 1325 на Советот за безбедност на ОН од земјите на Балканскиот регион и Европа.	51
1. Имплементација на Резолуцијата 1325 на Европската унија	51
2. Националниот акционен план за Ирска за имплементација на Резолуцијата 1325	52
3. Акциски план за имплементација на Резолуцијата 1325 во Босна и Херцеговина	55
Библиографија и референци	60
Annex 2 National Action Plan of Republic of Macedonia 2013-2015 for implementation of the UNSC Resolution 1325	62

I. Контекст и цели

Од перспектива на жените и родовата еднаквост, Резолуцијата 1325 претставува една од најважните резолуциите на ОН во областа на мирот и политиката на безбедност. Таа содржи упатства за *спречување* на вооружените конфликти, *учество* на жените на сите нивоа на мировниот процес и политиката на безбедност, *заштита* на жените и женските деца во воени и пост-конфликтни ситуации, а особено нивна заштита од сексуално насилство и злоупотреба, кои често се дел од вооружената стратегија на конфликтот.

Како што е случај и во другите делови на светот, во Република Македонија, резолуцијата обезбедува клучна правна и политичка рамка за да се вклучат засегнатите страни во зајакнување на учеството на жените во превенција, разрешување на конфликти, чување и градење на мирот, како и во обезбедување на нивната правна и физичка безбедност, а се фокусира на користење на сите расположливи средства во спречување на вооружените конфликти. Зголемувањето на учеството на жените во сите овие области е составен дел од напорите за понатамошно подобрување на мирот и безбедноста во земјата и во регионот на Западен Балкан.

Резолуцијата отвора нови патишта за жените во регионот во зачувување и градење на мирот, што е особено важно, бидејќи Република Македонија придонесува во мисиите на НАТО во региони на светот погодени од конфликт.

Континуираното зголемување на страдањето на цивилите укажува на итноста на целосна и потполна согласност со Резолуцијата. Извештаите, податоците и другите информации за природата на претходните и неодамнешните конфликти покажуваат дека повеќето од засегнатите цивили во конфликтите по периодот по студената војна се жени и деца. Жените страдале, и сè уште страдаат и се случуваат неволји, бруталност и злоупотреба во сите конфликтни и пост-конфликтни зони.

Од друга страна, треба да се напомене дека ужасната злоупотреба на правата на жените за време на војните е проследено со влошување на нивните вистински економски и социјални права како последица на политиката на штедење (социјална заштита, здравствената заштита, детска заштита, невработеност) во тековната економска и финансиска криза. Оваа ерозија е придружена со пораст на конзервативни, традиционални, па дури и фундаменталистички верски вредности кои не ги фаворизираат жените во јавниот и политичкиот живот. Овој анти-модернистички тренд е присутен, иако до различен степен во сите пост-југословенски земји, и е особено нагласен во руралните средини во Босна и Херцеговина, Косово, Македонија и Србија.

Во Република Македонија, жените се појавија, поединечно или во групи, како силни застапнички за мир. Женските граѓански организации, се во првите редови на борбата за заштита на правата на ранливите групи како што се бегалците, малцинства, жените и девојките.

Имајќи го на ум горенаведеното, владата и граѓанското општество, а особено женските граѓански организации, ја признаваат Резолуцијата 1325 како единствен документ за мирот и безбедноста над сите останати и резолуцијата се однесува на целосно учество на жените во воспоставување и одржување на мирот. Дефиницијата на насилство врз жените - особено сексуалната злоупотреба според резолуцијата како закана за мирот и безбедноста, суштински е прифатена од сите жени во земјата и пошироко во регионот. Во целина, Резолуцијата одигра клучна улога во родовата интеграција во владините политики во областа на безбедноста. Тоа доведе до пораст на многу важни иницијативи и исто така, го унапреди процесот на промена во перцепцијата на улогата на жените и девојките во пост-конфликтните и општествата во транзиција.

Македонија го усвои Националниот план за акција во јануари 2013 година, а три години по неговото спроведување, време е да се оценат досегашните постигнувања и да се вклучат во формулирањет на новиот национален план врз основа на искуствата и научените лекции.

Преку овој водич, ние сакаме да придонесеме кон натамошно подигање на свеста за вклучување на жените во Македонија во спроведување на целите на Агендата за жени, мир и безбедност, посебно во одржување на стабилноста на внатрешниот процес на безбедност, придонесувајќи за кохезија на општество и здрав меѓуетнички дијалог.

Овој водич покажува дека постои неискористен потенцијал во рамките на локалните заедници и излезните механизми кои максимално го немаат искористено својот потенцијал за спроведувањето на целите на Националниот план за акција за Резолуцијата 1325 на ОН.

Се надеваме дека овој водич ќе биде извор за градење на капацитетите на факторите во локалните заедници, како што се општинската администрација, локалната самоуправа, комисиите на советот на локалната самоуправа, претставници на органите за безбедност и претставници на граѓанското општество – женските организации, за нивната мобилизација и акција во одржување на мирот и чување на безбедноста во земјата.

Исто така, ние веруваме дека овој водич ќе ги инспирира централната власт и Министерството за труд и социјална политика - Секторот за еднакви можности на жените и мажите да започнат нов циклус на планирање и спроведување на вториот Национален акциски план за имплементација на Резолуцијата 1325 на Советот за безбедност на Обединетите нации.

II. Важноста на Резолуцијата 1325 на Обединетите нации во модерното општество и како е променета природата на конфликтот и мирот

Пред петнаесет години, со Резолуцијата 1325 на Советот за безбедност се потврди важноста за еднакво учество и целосно вклучување на жените во сите напори за одржување и унапредување на мирот и безбедноста. Во годините потоа, оваа одлука е продлабочена со донесување на шест идни резолуции за жените, мирот и безбедноста.

Резолуцијата 1325 е една од врвните достигнувања на глобалното женско движење и една од најинспиративните одлуки на Советот за безбедност на Обединетите нации. Признавањето дека мирот е неразделно поврзан со родовата еднаквост и лидерството на жените беше радикален чекор за највисоко тело кое има задача за одржување на меѓународниот мир и безбедност. Спроведувањето на одлуките на Советот за безбедност во практика и вистинската промена, се движечки страсти на многу учесници, откако резолуцијата беше усвоена како глобален стандард во 2000 година.

По Втората светска војна, бројот на конфликти и бројот на цивили засегнати од конфликт, е драстично намален. Сепак, јавната перцепција е дека светот е среде невидена, катастрофална состојба на конфликт и криза. Една од причините за ова е тоа што глобалните медиуми и напредокот во комуникациската технологија ја донесоа непријатната реалност на постојните конфликти во дневните соби и работните места на луѓето, а со тоа дојде и до зголемување на свеста за степенот на уништување, и болката и страдањето на цивилни жртви. Заради нашата поврзаност, според тоа, изгледа дека конфликтот е исклучително катастрофален и никогаш не завршува.

Второт, конфликтите во многу делови на светот, исто така, се подолготрајни. Во овие ситуации, за цивилите кои живеат во овие области, насилството станало нормално однесување, војниците станале модели на однесување, економијата е нерегулирана и државите се уште слаби во подолг временски период. Овие долготрајни конфликти го уништуваат цивилниот живот. Кривичните дела како трговија со дрога, трговијата со луѓе и шверцот и корупцијата стануваат распространети и почнуваат да доминираат во јавниот живот.

Трето, од 2001 година, природата на конфликтот во одредени специфични области на светот се промени на драматичен начин. Всушност, во истражувањето кое беше спроведено

понеѓу граѓанските организации за Глобалната студија¹, 84% од испитаниците изјавиле дека новите прашања од интерес се насилниот екстремизам и борбата против тероризмот. Во 1990-тите повеќето војни се воделе во Африка, поврзани со системот на крвски држави и моќни воени лидери. Денес, постојат нови видови на конфликт, што директно го вклучува цивилното население на досега незбележан начин.

Додека терористичките акти биле редовна појава дури и порано, од 2001 година и природата и опсегот се покажале како деструктивни до незбележан степен. Самоубиствените бомбашки напади и експлозии насочени кон цивилни цели се чинеше дека доживеаа максимум во првата деценија на овој век. Нивната суровост и бруталност, всушност, ја потресе меѓународната заедница, но ја направи и невообичаено обединета.

Во периодот од 2000 година, исто така, постојат и многу технолошки иновации кои ја менуваат природата на војување. Иако има голема доза на позитивна употреба на технологијата за да ги заштити граѓаните и да им помогне во хуманитарната акција, технологијата на оружје која се користи во конфликтот е сè повеќе катастрофална. Беспилотните оружја, новите видови авиони и нови видови оружја создаваат нови и непредвидливи дилеми за жените кои живеат во воените зони. Ова е една деценија, во која паралелно постои брутално обезглавување на поединци кое коегзистира заедно со директно поставување на целта кон луѓе и места, каде што жените се само броеви во она што се нарекува „коллатерална штета“. Значи, жените во овој век можат да бидат брутално групно силувани и осакатени на еден континент, барајќи индивидуална помош за преживеаните, додека на друг континент се третираат само како анонимна бројка.

Денешните војни, без разлика дали во борбата при традиционалните граѓански војни или ангажирање во асиметрично војување, резултираа со најголем број на внатрешно раселените лица (ВРЛ) и бегалци по Втората светска војна, што доведува до страшни хуманитарни последици. Тоа е многу отежнато поради фактот дека неприкосновените хуманитарни простори и неутралноста на хуманитарните актери не се почитува секогаш, со што цивилното население е длабоко ранливо со мали шанси за преживување, освен како бегалци или внатрешно раселени лица. Во овој контекст, постарите жени често доаѓаат напред како градители на мирот и хуманитарни актери, како што го можат тоа само луѓе кои имаат легитимитет и доверба од сите страни да спроведат хуманитарната работа.

При овие критики, не може да се биде слеп за одредени непосредни закани од страна на насилни екстремистички групи, од различни етнички и верски групи кои не признаваат несогласување, демократија или права на жените. Сепак, преовладува мислењето на

1 <http://wps.unwomen.org/~media/files/un%20women/wps/highlights/unw-global-study-1325-2015.pdf>

жените кои живеат во овие области, како и жените практичари кои работат на тоа поле, дека силата сама по себе не може да биде одговор. Мора да има поголем акцент на превенција, зајакнување на жените градители на мирот, почитувајќи ја нивната автономија како и повеќе ресурси за да можат да се остварат стратегиите за превенција. Конфликтите мора да се спречат, а ако тие се неизбежни, мораат да станат похумани.

Додека практиките на војната се променија во некои делови од светот, промените се и „основните причини.“ Додека војните веднаш по Втората светска војна беа националистички или политички војни врз основа на политичка идеологија, многу од денешните војни се религиозни или со етничко потекло. Тие се цврсто во областа на политиката на идентитетот и во најекстремни облик, длабоко конзервативни и реакционерни кон жените и нивните права.

Во 2000 година, кога беше усвоена Резолуцијата 1325, главните прашања со кои се соочуваа жените во ситуации на конфликт беа:

- Бруталноста на сексуално насилство,
- Губење на деца или блиски во конфликтот,
- Принуда или доброволно стапување во војска и / или, бегалци или внатрешно раселени лица.

Денес остануваат сите овие проблеми, но освен нив, во одредени војни, грижата на жените е уште посериозна, додека, во исто време, начинот на војување претставува инвазија на нивниот најприватен простор, тие простори во семејството и заедницата во кои нивното чувство на идентитет и безбедноста се длабоко загроени. Во секоја од овие нови ситуации тие се соочуваат со страшни, невозможни избори, и како резултат на тоа, тие постојано живеат во состојба на несигурност и амбивалентност.

Во 2000 година кога Советот за безбедност ја усвои резолуцијата 1325, по војните во Босна и Херцеговина и во Руанда, светот беше обединет особено на прашањата за жените, мирот и безбедноста, како и децата и вооружениот конфликт. Голем дел од активноста произлезе од оваа резолуција на меѓународно, национално и регионално ниво. Сепак, од тогаш, иако се преземени големи чекори напред во однос на сексуалното насилство, атмосферата на лесен консензус е јасно променета. Политичкиот процес е далеку повеќе поларизиран, и во рамките на Советот за безбедност и надвор, а одлуките се донесуваат со бавно темпо, бидејќи постои недоверба и страв од скриени агенди. Оваа поларизација и недоверба оставаат последици на агендата за жените, мирот и безбедноста, како и други тематски точки на дневниот ред на Советот.

Целосен текст на Резолуцијата 1325 е даден во Прилог 1 од овој документ.

Заради оваа причина, постои верување меѓу заинтересираните страни дека во следната деценија за жените, мирот и безбедноста треба да се идентификуваат други форуми и институции за унапредување на овие прашања. Во овој поглед, не само другите мултилатерални форуми поврзани со ОН, туку, исто така, и регионалните организации и субрегионални организации беа идентификувани како оние кои би можеле да помогнат во обезбедување на спроведувањето на Резолуцијата 1325.

Националните влади се повикани и да станат основните двигатели на Резолуцијата 1325, а женските организации да бидат адекватно финансирани на ниво на заедницата за да се осигура дека тие ќе бараат одговорност од централната власт.

Потребно е да признаеме дека од 2000 година природата на „мирот“ и она што ние подразбираме под „мир“ се промени. Со децении, мирот главно значеше замолчување на оружјето и обновување на формална политика како начин на владеење. Прекин на огнот и демобилизацијата беа главниот фокус на мировните процеси. Меѓутоа, денес се знае дека мирот е нешто многу повеќе од „отсуството на насилство“. Мирот се повеќе значи инклузивен политички процес, посветеност на човековите права во повоениот период и обид за справување со прашањата на правдата и помирување. Одржливиот мир е можен само ако има сеопфатен мировен процес, со други зборови, тој ги вклучува сите релевантни учесници, меѓу кои и жени.

Слично на војнатата и мирот, природата на „безбедност“ и нашето разбирање на безбедноста е сменето. Во претходните епохи, безбедноста исто така се сфаќала во контекст на „отсуството на насилство“. Денес, безбедноста се гледа на многу поширок начин кој не е само ограничен на физичко насилство.

Безбедноста, исто така има и политички, економски и социјални димензии. Таа е јавна и приватна. Таа значи отсуство на страв. Таа, исто така подразбира активно да биде дозволено да учествувате во одлуките кои се донесуваат во ваше име. Додека порано безбедноста била поврзана со обезбедување на опстанок на единките, во последно време таа е признаена како поширок термин во насока на обезбедување на благосостојбата на поединците и нивните заедници.

Иако жените не биле главен фактор во претходните дефиниции за безбедност, современите пристапи, кои вклучуваат безбедност во домот и заедницата, ги поставуваат жените како централни фактори и заинтересирани страни.

III. Кратка историја за агендата на жените, мирот и безбедноста во меѓународен контекст и во Република Македонија

Агендата за жените, мирот и безбедноста во денешно време е производ на повеќе од еден век на активизам на меѓународните организации на жените за мир. Глобалното женско движење на граѓанското општество за мир првпат се појави во знак на протест поради широкото уништување во текот на Првата светска војна, а потоа еволуирало во тек на неколку децении во организации од помал обем, на локално и на национално ниво. За прв пат, жените пацифисти од целиот свет се собрале на Меѓународниот конгрес на жените во Хаг на 28 април 1915 година, решителни „да ги проучуваат, ги објавуваат и да ги елиминираат причините за војна“. Еден од исходите на конгресот било основањето на Меѓународната женска лига за мир и слобода (МЖЛМС), која останува активна како лидер на движењето за жените, мирот и безбедноста и денес. Во текот на Втората светска војна, меѓународното женско движење за мир продолжило да се залага за крај на конфликтот и меѓународно разоружување. Мирот како цел сам по себе бил во центарот на нивната агенда.

Набрзо по основањето на Обединетите нации во 1945 година, беше создадена Комисијата за статусот на жените (КСЖ) во 1946 година како тело на ОН посветена на родовата еднаквост и зајакнување на жените. Комисијата продолжува да се состанува еднаш годишно, ги здружува земјите-членки и претставници на граѓанското општество, на разговори околу итни прашања со кои се соочуваат жените во светот, го оценува напредокот и дава препораки, и формулира политики за родова еднаквост.

Во текот на последната деценија има позитивна промена во сфаќањето на важноста на внесувањето на жените и женските перспективи во областа на безбедноста на донесување одлуки. Тоа се отсликува и во усвојувањето на шест последователни резолуции во прилог на Резолуцијата 1325, и седумте резолуции заедно ја сочинуваат Агендата за жените, мирот и безбедноста.

Секоја од резолуции е кратко опишана подолу.

- Резолуцијата 1325 (2000) е прва од тематските резолуции за жените, мирот и безбедноста. Таа ја нагласува важноста на улогата на жените во превенција и решавање на конфликтите во градењето на мирот и важноста на еднакво учество на жените и целосна вклученост во сите напори за зачувување и унапредување

на мирот и безбедноста. Таа ги охрабрува државите да го зголемат учеството на жените во процесот на донесување одлуки во врска со мирот и конфликт и во спречувањето на конфликти и насилство врз жените и девојките, за подобрување на заштитата на жените и девојките и нивните права, како и за интегрирање на родовата перспектива во активности за помош и опоравување.

- Резолуцијата 1820 (2008) се фокусира на сексуално насилство во вооружени конфликти. Во неа се вели дека силувањето и други форми на сексуално насилство понекогаш се користат како дел од воените тактики и ги смета овие злосторствата како воени злосторства, злосторства против човештвото или конститутивен акт на геноцид.
- Резолуцијата 1888 (2009) се фокусира на сексуално насилство во вооружени конфликти и ја засилува Резолуцијата 1820. Таа го повикува Генералниот секретар на ОН да назначи специјален претставник за сексуално насилство во конфликти.
- Резолуцијата 1889 (2009) посебно се занимава со улогата на жените во пост-конфликтни ситуации. Во неа се повикуваат факторите на различни нивоа за да се обезбеди подобра претставеност на жените во решавање на конфликти и мировните процеси.
- Резолуцијата 1960 (2010) се фокусира на сексуално насилство при вооружени конфликти и изразува загриженост во врска со недоволниот напредок во однос на ова прашање. Според оваа резолуција, сексуалното насилство треба да се гледа како критериум за воведување санкции против виновниците.
- Резолуцијата 2106 (2013) се фокусира на борба против сексуалното насилство во контекст на вооружен конфликт, повикувајќи ги сите страни да направат повеќе во борбата против овие злосторства. Таму понатаму се забележува дека ризикот од користење оружје за родово насилство е критериум кој државите извознички на оружје ќе треба да го разгледаат, според новиот Договор за трговија со оружје.
- Резолуцијата 2122 (2013) ги потврдува ветувањата дадени во Резолуцијата 1325. Таа се фокусира на пристапот на жените до правдата во транзицискиот период и по конфликтот, вклучувајќи ги и репарациите за жртвите. Таа понатаму го нагласува зајакнувањето и учеството на жените во сите аспекти на процесот на донесување одлуки во врска со конфликтот.

Повторувана тема меѓу резолуциите е повикот за повеќе податоци и систематска оценка на влијанието на вооружениот конфликт врз жените и девојките. Постои дополнително сознание дека треба да има подобро разбирање на она што значи родово интеграција во практична смисла, надвор од постигнување на рамнотежа на бројот на жените и мажите.

Столбовите на овие резолуции се:

- Учеството на жените во сите мировни, безбедносни и прашања поврзани со конфликтот;
- Вклучување на жените и родовата перспектива во превенција на конфликти и врз родово или сексуално насилство;
- Заштита на жените и девојките и нивните права во време на мир и за време на конфликтите;
- Вклучување на жените и родовата перспектива во активности за помош и заздравување (вклучувајќи и кривично гонење на сторителите на сексуално и родовото злосторство и градење на мирот или мировни активности).

Овие четири столба се меѓусебно поврзани. Учеството на жените е главна тема, но тоа е и начин и цел. Од една страна, на жените треба да им се даде можност да учествуваат во активности поврзани со мирот и конфликтот едноставно поради тоа што тоа е нивно демократско право. Но, учеството на жените е исто така средство за:

- постигнување на поголема родово свест во анализа на конфликти;
- гаранција дека перспективите на жените се земени предвид во мировните спогодби;
- зголемување на заштитата на жените; да се вклучи во напорите за реконструкција, и така натаму.

Овие врски покажуваат дека четирите столбови се суштински поврзани и често меѓусебно се поткрепуваат.

1. Агенда за развој на жените, мирот и безбедноста во Македонија

Националниот план за акција за родово рамноправност (НПААР) 2007-2012 година, подготвен од страна на Министерството за труд и социјална политика, е прв документ кој конкретно ја вклучува родовата перспектива во политиката на мирот и безбедност на Република Македонија, кој содржи стратешка цел што делумно го покрива спроведувањето на Резолуцијата 1325.

Акцискиот план ја признава клучната улога на жените и женските групи во Македонија за време на конфликтот и во постконфликтната средина, преку нивното учество во силно анти-военото движење и нивниот придонес кон ублажување на последиците од војната и за цивилите, со акцент на бегалците и внатрешно раселените лица, од кои повеќето се жени и деца.

НПАРР има дефинирано девет стратешки цели и една од нив е жените во мировните активности. Стратешката цел во однос на жените во мировните активности опфаќа пет главни области:

- организирање на кампањи и едукативни активности за јавно промовирање на Резолуцијата 1325;
- креирање на образовни програми за промовирање на култура на мир, ненасилство и мултиетнички дијалог;
- формирање тимови за обука за промоција на Резолуцијата 1325, родовите перспективи, правата на жените и ненасилна комуникација;
- дизајнирање на програми за родовата еднаквост и женски права за офицерите за безбедност и претставниците на мировните мисии;
- анализа на потребата да се прилагодат релевантните домашни правни прописи во согласност со Резолуцијата 1325

Иако НПАРР се чини дека ги покрива главните релевантни принципи на Резолуцијата 1325: учество на жените, заштита и спречување на родовото насилство и конфликти, тој не е доволен кога станува збор за вложените напори за имплементација и средства наменети за спроведување на активностите.

По НПАРР и други стратешки документи поврзани со еднаквите можности и унапредување на положбата на жената во општеството се одраз на овие прашања со различен обем до 2012 година, кога беше започнат сеопфатен процес на консултации за изготвување на Национален акциски план на РМ за имплементација на Резолуцијата на СБ на ОН 1325. Процесот беше успешно завршен во јануари 2013 година со донесувањето на планот од страна на Владата на Република Македонија.

Од клучно значење во спроведувањето на Агендата за жени, мир и безбедност во земјата е вклучување на граѓанските организации (ГО). Иако бројот на граѓанските организации кои се фокусираат на прашањата на родот и влијанието на конфликтот врз жените е релативно ограничен, овие организации беа активно вклучени во анти-военото движење и имаа значителен придонес во градењето на мирот, помирувањето и подобрувањето на меѓуетничките односи во Македонија и регионот, за време и по периодот на конфликтот. Тие помогнаа да се намали влијанието на војната врз цивилите, се фокусира на бегалците и внатрешно раселените лица, од кои повеќето се жени и деца.

Активностите кои се преземаат од страна на ГО беа клучни во поставување на сцената за развој на НАП 1325. Поточно, овие организации направија значителни напори за да се создаде цврста основа за развој на НАП 1325 со кампањи за подигнување на свеста,

работилници и обуки за едукација на релевантните институции и општата јавност за значењето на Резолуцијата 1325. Сепак, дури во февруари 2012 година, беа преземени првите конкретни чекори за развој на НАП 1325 година од страна на Министерството за труд и социјална политика, кога е и формирана работната група задолжена за нацрт- план за акција.

2. Реформата на безбедносниот сектор во земјата

Друг еднакво важен аспект на агендата во Република Македонија е транзицијата и реформите на безбедносниот сектор. Подолу се обезбедува краток преглед² на реформите што укажува дека меѓуетничката стабилност е поврзана и многу влијае на системот на безбедноста на земјата.

Македонија ја прогласи својата независност во 1991 година, по распадот на Југославија. Во првата деценија од независноста (1991-2001) беа формирани основните државни институции и воспоставени демократските практики. Армијата на Република Македонија, еден од основните столбови на безбедносниот сектор, беше формирана во текот на овој период. Беа преземени прелиминарни чекори за реформа на другите институции на безбедносниот сектор и нивно претварање во демократски безбедносни актери, иако целокупната трансформација има ограничен обем.

Во овој период, исто така, бевме сведоци на влошување на меѓуетничките односи, што доведе до вооружениот конфликт во 2001 година, што, иако беше кратко, откри недостатоци во безбедносниот сектор во Македонија.

Охридскиот рамковен договор (ОРД) стави крај на вооружениот конфликт и беа предвидени суштински реформи на политичкиот систем, јавниот сектор и секторот за безбедност. Во суштина, Охридскиот рамковен договор предвидува соодветна и правична застапеност на различните етнички заедници во Македонија. Директен резултат на Охридскиот рамковен договор за полицијата беше воспоставувањето на мултиетничките патроли во етнички мешани средини.

Во однос на родовата перспектива, Изборниот закон е дополнет во 2002 година со цел да се усогласи со Охридскиот рамковен договор. Женските лоби групи во формалните и неформалните сектори го искористија овој момент да извршат притисок за промени, што резултираше со усвојување на изборни квоти од најмалку 30 отсто застапеност на секој пол во изборните листи (Закон за избор на пратеници во Собранието, 2002).

² Прегледот е прилагоден за целта на овој документ од публикацијата “Жени, мир и безбедност во Западен Балкан”, Belgrade Centre for Security Policy, 2013 p.90

Годините кои следеа по потпишувањето на Охридскиот рамковен договор (2001-2008) се карактеризираа како пост-конфликтен и интегрирачки период. Направени се напори за заздравување од конфликтот и враќање кон мирновременска политика, а се преземаат и мерки кои имаат за цел да ја интегрираат Македонија во меѓународните организации како што се ЕУ и НАТО. Оваа комбинација на активности резултираше со зголемена реформска активност во јавниот и безбедносен сектор.

Текст 1: (Не) вклучување на жените во преговорите за Охридскиот рамковен договор

Политичкиот дијалог пред Охридскиот рамковен договор се одржа во текот на летото на 2001 година, со потпишувањето на договорот на 13 август 2001 година.

Со анализа на учесниците вклучени во преговори, посредување и поддржување од меѓународната заедница, не може да се идентификува ниту еден женски член во ниеден од трите анализирани тимови.

Иако жените можеби учествувале во советодавни и / или поддржувачки позиции на тимовите, во однос на видливоста и имиџот во јавноста за време на процесот на преговори и потпишување на Охридскиот рамковен договор, тие биле невидливи. Подолу се наведува целосниот состав на тимот.

Политичките дискусии во Скопје и преговорите се спроведоа под покровителство на претседателот Борис Трајковски.

Преговарачи: Учествуваа претставници на четири главни македонски и албански политички партии-Внатрешно Македонска Револуционерна Организација-Демократска партија за македонско национално единство (ВМРО-ДПМНЕ), на чело со Љубчо Георгиевски; Демократската партија на Албанците (ДПА), предводена од Арбен Џафери; Социјалдемократскиот сојуз на Македонија (СДСМ), на чело со Бранко Црвенковски и на Партијата за демократски просперитет (ПДП), Имер Имери.

Олеснувачи на дијалогот: Џејмс Пердју од Стејт департментот и Франсоа Леотар, пензиониран француски политичар

Претставници на меѓународната заедница: високиот претставник на ЕУ за надворешни работи и безбедносна политика, Хавиер Солана, како и генералниот секретар на НАТО, лорд Џорџ Робертсон и претставникот на ОБСЕ Мирчеа Џоана

Во периодот од 2008 година, па наваму сведоци сме на намалување на темпото на реформите во безбедносниот сектор, исто така, како резултат на вето против членството во НАТО и недостаток на значителен напредок во напорите за влез во ЕУ. Меѓутоа, во овој период исто така, постои интензивирање на активностите во насока на интегрирање на родовата перспектива во безбедносниот сектор.

IV. Воведување на Националниот план за акција на РМ за имплементација на Резолуцијата 1325 на Советот на безбедност на ОН

НАП 1325 беше усвоен од страна на Владата на Република Македонија, на 9-ти јануари 2013 година по сеопфатен партиципативен процес за негово создавање, предводено од Министерството за труд и социјална политика и МТСП и со поддршка на Министерството за одбрана³. Самиот процес на развој на НАП траеше една година NAP 1325 was adopted by the Government of the Republic of Macedonia on 9 January 2013 after comprehensive participatory process for its development led by the ministry of Labour and Social Policy and with MLSP and supported by the Ministry of Defense. The process of NAP development itself lasted one year.

По спроведување на истражување⁴ со цел да се идентификуваат влезните моменти за имплементација на Резолуцијата 1325 во февруари 2012 година, беше основана работна група за изготвување на НАП 1325, од страна на претставници на државните институции (Министерство за труд и социјална политика, Министерството за надворешни работи, Министерството за внатрешни работи, Министерството за одбрана и Центарот за управување со кризи), граѓанските организации (Антико, СОЖМ и Македонското женско лоби), претставници од UN Women и академски институции.

Процесот на создавање на НАП 1325 беше транспарентен и инклузивен и ги вклучи клучните релевантни фактори. Работната група беше одговорна за подготовка на активностите кои ќе се спроведуваат од страна на засегнати министерства во НАП. Исто така, нацртот на НАП беше презентираан и дискутиран во осум локални работилници. Целта на локалните работилници беше да се соберат информации на локално ниво што беше разгледувано на шестата сесија на работната група во текот на процесот на дефинирање на НАП.

Додека локалната власт беше ангажирана преку работилницата, Собранието беше вклучено преку Собраниската комисија за еднакви можности на жените и мажите кои организираше јавна расправа за Нацрт НАП 1325. Исто така МТСП објави нацрт-верзија на НАП 1325 на својата веб-страница, со што документот беше достапен за јавноста. Овој партиципативен процес на консултации, при кои биле земени предвид различни перспективи, како потребите и интересите на различните засегнати страни, овозможи

³ МТСП има Меморандум за соработка со Министерството за одбрана во создавањето на НАП.

⁴ Основна студија за спроведување на UNSCR 1325 и влезни точки за креирање на НАП за UNSCR 1325

признавање на различни ставови и создавање на сојузи помеѓу различни засегнати страни. Тоа, исто така значи зголемување на сопственост и одговорност од страна на зголемување на нивото на поддршка за имплементација на НАП.

Како што е наведено погоре НАП-от беше донесен во јануари 2013 година, заедно со Оперативен план за негово спроведување за 2013⁵. НАП ги дефинира политичките насоки, принципи, засегнати страни, активности, стратегии, индикатори, мониторинг и евалуација, како и финансиските импликации за спроведување на активности.

Постојат три стратешки цели на НАП за имплементација на Резолуцијата за жени, мир и безбедност со цел:

- Зајакнување на родовата перспектива во политиките на мирот, безбедноста и одбраната на земјата, со акцент на превенцијата на конфликти, системи за рано предупредување, намалување на ризикот, справување со катастрофи и креирање на политики;
- Зголемување на учеството и зајакнување на улогата на жените во мировните мисии (цивилни и воени), каде што учествува Република Македонија ,
- Спречување на насилството врз жените во пред и пост-конфликтни средини, како и за време на хуманитарните кризи предизвикани од природни катастрофи

При дефинирање на тие стратешки цели беа земени предвид 18 одредби од Резолуцијата 1325. Овие одредби се поделени во три одделни категории:

- Застапување: зголемена застапеност и учеството на жените во нивоата на одлучување во националните, регионалните и меѓународните институции, управување со конфликти, превенција, резолуција и градење на мирот.
- Родова перспектива: родовата перспектива треба да биде застапена во планирањето и спроведувањето на мировни операции и преговори;
- Заштита: зголемено внимание на заштитата и почитувањето на правата на жените (вклучувајќи и заштита од насилство врз основа на пол).

With further analyze of the NAP through the main principles of the Resolution 1325 we can conclude following:

Учеството најчесто се преведува во две цели: прво, зголемување на учеството на жените во

5 Сите документи се достапни на страницата на Министерството за труд и социјална политика www.mtsp.gov.mk . Нема докази за Оперативниот план за спроведување на НАП за 2015 and 2015. Нема годишни извештаи за спроведување ниту ажурирање што е постигнато од НАП на годишна основа.

донесувањето на одлуки во целина и второ, поголема застапеност на жените на оперативни позиции и позиции за донесување одлуки во безбедносниот сектор како и домашни и во мировните операции. НАП има за цел зголемено признавање на жените во институциите на безбедносниот сектор кои се занимаваат со полицијата, одбрана, управување со кризи, цивилна заштита и интегрирано гранично управување.

Тоа, исто така поексплицитно ја дефинира улогата на жените во управување со конфликти, превенција, решавање на конфликти и градење на мирот дома, наместо само во меѓународните мировни мисии. Поконкретно, НАП ја признава и потребата за почитување на потребите на жените погодени од мерките за градење на мирот и превенција на конфликти кои произлегуваат од Охридскиот рамковен договор (ОРД). Тоа има за цел да се зголеми учеството на жените во политиката и во активностите на Секретаријатот за спроведување на Охридскиот рамковен договор, како и во имплементацијата на Стратегијата за правична застапеност на заедниците кои не претставуваат мнозинство и Планот за акција. Суштински, тој има за цел да ги вклучи жените во градењето на мирот во земјата и, исто така, им помага на жените од етничките малцинства да бидат застапени на сите нивоа на власта.

НАП-от, исто така, ја препознава потребата за подобрување на учеството на жените во мировните и хуманитарните мисии. НАП нагласува дека ова може да биде во форма на учество во воени и цивилни мисии. Признавајќи поголем број потенцијални кандидатки за цивилни работни места, како и потребата да се помогне на локалното население преку обезбедување други услуги од воена заштита, НАП има за цел да се развие национален цивилен капацитет за мултинационалните операции со поставување на цел да се создаде централизиран список на капацитетите за цивилни мисии.

Табела 1: Учеството на жените во структурите на одлучување

Локални избори 2013	4 жени градоначалници (4,7%) од вкупно 81; 405 жени советници (30%) од вкупно 1390 советници
Парламентарни избори 2011	42 жени пратеници (34,1) од 123-те места вкупно.
Влада на РМ ⁶	4 заменик-премиери - 0 жени (0%), 5 министри без портфолио- 0 жени, 2 жени министри (14%), 2 жени заменик-министри (14%) и 6 државни секретари жени (40%) од вкупно 15 министерства.
Јавна администрација	Локално ниво на владат ⁷ : 3014 жени вработени од 5619 мажи
Судски власти ⁸	Основни судови: 59,5% од жените судии Апелациски суд: 50,5% од жените судии Врховен суд: 71% од жените судии Управен суд: 67% жени судии

Заштита. Начелото на заштита е претставено преку цели во насока на зајакнување на жените и девојките и нивна заштита од родово насилство (РН) и законите кои произлегуваат од конфликтите. НАП содржи мерки кои имаат за цел подобрување на заштитата на жените во нивните земји и во земјите каде што силите на националната безбедност би можеле да бидат распоредени како дел од мировните операции. НАП имаат благородна причина за заштита на жените, но ретко ја признаваат активна улога што жените можат да ги преземат во превенција и заштита од РН, како и во мир и безбедност.

Планот обрнува посебно внимание на развивање на знаења и капацитет со цел да да разберат законите за жените од родово насилство во средина која се труди да го одржи мирот, и креирање мерки како што се специјализирана обука и сензибилизација на силата.

Превенција- Спроведувањето на Резолуцијата 1325 треба да обезбеди: примена на родова еднаквост во сите активности за спречување на конфликт; родово сензитивни механизми

6 Информацијата се однесува на резултатите од парламентарните избори 2011-2014.

7 Анализа на квалитативното учество на жените во јавноста и политичкиот живот на локалната самоуправа government units http://www.mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/informacija%20za%20analiza_lokalna%20samouprava.pdf

8 Извор: Државен завод за статистика за 2010 година.

и институции за рано предупредување; зајакнување на напорите за спречување на насилството врз жените; и борбата против неказнувањето на половото и сексуално насилство.

Во НАП, принципот на превенција е сведен на мерки насочени кон развојот на капацитетите на институциите од безбедносниот сектор за да се спречи ризикот од насилство и други закани за жени. Повеќето од овие мерки се во насока на развивање на превентивни мерки кои ќе ги заштитат жените, без да ги вклучат жените како активни учесници во превенција. НАП промовира активна улога на жените во превенција на конфликти и заздравување на општеството по итни случаи. На овој начин се признава проценката на родово-заснован ризик за природни катастрофи, а особено на ранливоста на жените од руралните средини при природни и хуманитарни кризи и катастрофи. Со него се предвидува ангажирање на жените при конфликт и обновување на локално ниво преку превентивни совети и општинските совети како и во соработка со граѓанското општество.

Кога станува збор за мониторинг и евалуација, идентификувани се три општи индикатори за секоја од трите стратешки цели:

- Анализа на содржината на клучните политички документи за застапеноста, видот и фреквентноста на термини поврзани со родовата еднаквост;
- Број на апликации и именувањата на жените за учество во меѓународни цивилни и мировни мисии да се зголеми за 10% до 2015 година;
- Зајакнување на превенцијата на насилството врз жените и девојките, како и подобрување на механизмите за родово чувствителна оценка на ризик при природни катастрофи.

Иако НАП идентификува интерминистерска Работна група за следење на имплементацијата како главно координативно и надзорно тело. Планот не содржи конкретни информации за тоа како и колку често учесниците ќе комуницираат едни со други.

Планираните активности во НАП немаат финансиски импликации, а ќе бидат интегрирани во постоечките институции, активности и буџети, како што е дефинирано со Законот за еднакви можности на жените и мажите (2012).

Националниот акциски план за имплементација на Резолуцијата 1325 и Оперативниот план за имплементација на НАП за 2013 година се дадени во Прилог 2 и 3 од овој документ.

1. Предизвици во имплементацијата на НАП

Органот надлежен за водење на агендата 1325 е Министерството за труд и социјална политика - Секторот за еднакви можности на жените и мажите. Изборот на органите на родовата еднаквост, наместо безбедносните институции или институции за надворешна политика како домаќини за координација би можеле да укажуваат на приоритетите за перспективата на жените во локалното толкување на агендата за жените, мирот и безбедноста.

Освен МТСП, во спроведувањето на НАП беа вклучени Министерството за надворешни работи, Министерството за внатрешни работи, Министерството за одбрана и Центарот за управување со кризи, како клучни институции кои се одговорни за спроведување на НАП.

Спроведувањето на НАП ќе биде координирано од страна на меѓуминистерска работна група составена од претставници на надлежните министерства во соработка со МТСП. МТСП ќе ја информира Владата за активностите кои ги врши преку ад хок извештаи за конкретни прашања, а Владата ќе го информира парламентот и неговите комисии за напредокот во спроведувањето на НАП.

Активностите планирани во НАП ќе бидат интегрирани во постоечките институции, активности и буџети, како што е дефинирано со Законот за еднакви можности на жените и мажите (2012). Иако сите министерства имаат назначено координатори за еднакви можности, државните институции имаат релативно ограничени капацитети за спроведување на НАП 1325 во смисла на знаење, луѓе и ресурси, како и недостаток на соодветно разбирање на концептот на родовата еднаквост општо и одделно за родовата еднаквост во безбедносниот сектор.

Бидејќи не постои достапен годишен извештај за статусот на имплементација на НАП и соодветен Оперативен план за 2013 година, можеме да се осврнеме само на предвидените предизвици со кои инволвираните страни се соочуваат, врз основа на постоечките достапни документи.

Клучните предизвици за спроведување се поврзани со буџетирањето и слабите механизми за мониторинг, имајќи предвид дека НАП нема финансиски импликации и активностите ќе бидат вклучени во главните текови во рамките на постојните активности и буџети на релевантните институции.

Покрај интерминистерската работна група за спроведување мониторинг, НАП 1325 не прецизира јасен механизам за известување што ќе бара отчетност и одговорност од учесниците. Постојниот механизам за известување предвидува дека МТСП ќе ја информира Владата за активностите кои ги врши преку ад хок извештаи за конкретни прашања, а Владата ќе го информира Парламентот и неговите комисии за напредокот на имплементацијата на НАП.

Постои потреба спроведувањето на родовите регулативи во секторот за безбедност да оди подалеку од застапување за род во политиките и законодавството, и да се прошири фокусот на застапеност на жените во секторот за обезбедување на поширок концепт на родовата интеграција, кој се однесува на разликите, родовите потреби и аспирации на жените и мажите во поглед на превенцијата на конфликти, разрешување, управување и градење на мирот. Зголемената бројност не гарантира подобар пристап до позиции на кои се донесуваат одлуки. Еден пример за тоа е Министерството за одбрана, со 36.9% жени, од кои многу малку заземаат позиции на донесување одлуки. Од друга страна, МВР е министерството со најмалку жени во рамките на својата работна сила и е етикетирано како “повеќе машко” министерство.

Треба многу да се постигне за да се намали јазот меѓу политиката и практиката. Со цел секторот за безбедност да биде ефективен, праведен и демократски, од суштинско значење е родовата перспектива да биде присутна во главните текови на сите иницијативи на овој сектор. Неуспехот да се вклучат родовите прашања во секторот за безбедност ќе доведе до натамошно занемарување на безбедносните потреби на жените и девојките, како и на маргинализираните мажи и момчиња. Резолуцијата е од клучно значење за промовирање на развој, добро владеење и мир, а самиот процес отвора „прозорец на можности“ за спроведување на родовите иницијативи на структурно, политичко ниво и на ниво на персонал со цел подобрување на локалната сопственост, ефикасно вршење на услуги и надзор и одговорност на безбедносниот сектор.

Текст 2: Дефиниција за родовата интеграција

Најчесто се користи дефиницијата за родовата интеграција која е преземена од извештајот на Обединетите нации, Економски и социјален совет (ECOSOC) за 1997 година „Интегрирањето на родовата перспектива е процес на проценување на импликациите за жените и мажите на која било планирана акција, вклучувајќи го и законодавството, политиките и програмите во сите области и на сите нивоа. Тоа е стратегија со која грижите и искуствата на жените, како и мажите се вградуваат како интегрална димензија на дизајн, спроведување, мониторинг и евалуација на политиките и програмите во сите политички, економски и општествени сфери, така што жените и мажите имаат еднакви придобивки а нееднаквоста нема можност да се повтори. Крајната цел е да се постигне родовата еднаквост.”

2. Законодавната и институционалната поставеност и вклучени страни

ЗАКОНОДАВСТВО

Принципот на родовата еднаквост е заштитен со Уставот на Република Македонија од неговото усвојување во 1991 година (членовите 9, 54 и 110). Родовата димензија беше застапена

во стратешки документи на Република Македонија, по донесувањето на Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација на жените (која стапи во сила во 1991 година). Постојат голем број закони во кои се вградени одредбите за родова еднаквост и некои од најважните од нив се однесуваат на првиот Закон за еднакви можности на жените и мажите (2006) кој има за цел организирање на основни и посебни мерки за воспоставување на еднакви можности на жените и мажите, како и одговорностите, обврските и задачите на субјектите одговорни за воспоставување на еднакви можности, постапката за утврдување нееднаков третман на жените и мажите, како и правата и должностите на претставникот за еднакви можности меѓу жените и мажите.

Вториот Закон за еднакви можности на жените и мажите, донесен во 2012 година вклучува спречување и заштита од дискриминација, во согласност со Законот за спречување и заштита од дискриминација, донесен во 2010 година. Како и во претходната верзија од 2006 година цел на овој закон е воспоставување на еднакви можности за жените и мажите во политичката, економската, социјалната, образовната, културната, здравствената, граѓанската или која било друга област од општествениот живот. Воспоставување на еднакви можности е грижа на целото општество, односно на субјектите во јавниот и приватниот сектор и претставува отстранување на пречките и создавање на услови за постигнување на потполна еднаквост меѓу жените и мажите.

Во однос на националните стратегии на некои од најважните документи се прикажани подолу:

Националниот план за акција за родова рамноправност за периодот 2007 - 2012 година има значителен придонес кон остварување на еднакви можности. Тој ги дефинира десетте стратешки области на дејствување, активностите, индикаторите и одговорните институции, факторите и заинтересираните страни за воспоставување на родовата еднаквост во различни области.

Стратегијата за родова еднаквост 2013-2020 претставува продолжување на Националниот план за акција за родова рамноправност (2007-2012) и натамошно унапредување на родовата еднаквост како стратешки приоритет на земјата, како што е стратегијата одобрена од страна на Собранието на РМ. Стратегија за родова еднаквост обезбедува сеопфатна рамка за еднаквост меѓу жените и мажите. Таа овозможува меѓусекторските и хоризонталните врски помеѓу институциите и секторите / областите и воспоставува цврста основа за постигнување на родова еднаквост во земјата. Стратегијата истакнува 9 секторски приоритети, каде што треба да се постигне родова еднаквост : 1. Зајакнување на родовата еднаквост во здравството и социјалната заштита, 2. Родова еднаквост во политиката, јавниот живот и медиумите; 3. Економско јакнење и родова еднаквост; 4.

Борба против родово насилство; 5. Родово сензитивно образование; 6. Меѓународна политика и соработка; 7. Жените, мирот и безбедноста; 8. Родово сензитивно буџетирање; 9. Институционалните механизми.

Покрај Стратегијата, постои и Национален план за акција за родова рамноправност за периодот 2013 -2016 и негови три стратешки цели и Оперативен план за 2013 година за спроведување на Стратегијата и Националниот акциски план.

Втората Националната стратегија за заштита од семејно насилство го опфаќа периодот 2012-2015 година. Таа има 5 стратешки цели: превенција; заштита, помош и поддршка на жртвите; гонење на сторителот; мултисекторска соработка, развој на институционалните капацитети и специјализирани услуги; спроведување, следење и евалуација.

Стратегијата за родово одговорно буџетирање 2012-2017 дополнително ги подобрува условите предвидени во Законот за еднакви можности со повик за интеграција на принципите за еднакви можности во сите стратешки планови и буџети на јавните институции. Во Стратегијата се предвидува: 1. Интеграција на родовата перспектива во програмите и буџетите на сите буџетски корисници (министерства, агенции, единици на локалната самоуправа, итн) на централно и локално ниво на власта, 2. Подобрување на законската рамка за родово одговорно буџетирање и, 3. Подобрување на институционалните механизми и развој на капацитетите за интеграција на родовата перспектива во политиките, програмите и креирањето на буџетот.

Институции -централно ниво

Во март 2007 година е формиран Секторот за еднакви можности во рамките на Министерството за труд и социјална политика (МТСП) (со реструктурирање на единица формирана во 1997 година), и тоа е клучен фактор во спроведувањето на Законот за еднакви можности за жените и мажите и е движечка сила за координација и имплементација на Националниот план за акција за Резолуцијата 1325.

Координатор и заменик координатор за еднакви можности на Владата на Република Македонија.Тие се одговорни за промоција и воспоставување на еднакви можности и достигнувања, како за на целите на Законот за еднакви можности на жените и мажите, преку примена на основните и посебните мерки утврдени со овој закон. Координаторот и заменикот координатор за еднакви можности, го следат спроведувањето на принципот на еднакви можности на жените и мажите во стратешките планови на ресорните министерства и буџетите, кои соработуваат со Министерството за труд и социјална политика.

Координатори за еднакви можности на жените и мажите во сите владини министерства

Тие се именувани според Законот за еднакви можности на жените и мажите, кои пропишуваат дека министерствата се должни да определат службено лице - координатор, кој е одговорен за спроведување на условите под надлежност на Министерството за воспоставување на еднакви можности и треба да поднесе годишен извештај за работење на Министерството за труд и социјална политика. Координаторите за еднакви можности меѓу жените и мажите се назначени во сите 14 министерства во Владата на Република Македонија. Координаторите за еднакви можности беа назначени во 10 државни институции, односно Агенцијата за вработување, Државниот завод за статистика, Советот за радиодифузија, Агенцијата за млади и спорт, Народниот правобранител, Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија, Институтот за социјална активности, итн.

Меѓусекторска консултативна и советодавна група за еднакви можности меѓу жените и мажите. Членовите на оваа група се претставници на релевантните министерства и владини институции, граѓански организации и експерти. Програмата за работа во 2014 година, се состои од 9 активности во насока на натамошно унапредување на родовата рамноправност на национално и локално ниво. Дополнителни информации за оваа група можат да се најдат на http://www.mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/programa_inter.pdf

Комисијата за еднакви можности меѓу жените и мажите во Собранието на Република Македонија. Во септември 2006 година, во согласност со Законот за еднакви можности е основана Комисијата за еднакви можности меѓу жените и мажите во Собранието на Република Македонија, како постојано тело на Собранието. Нејзината главна одговорност е да го следи вклучувањето на родовите аспекти на еднаквост во законодавството.

Надлежност на Комисијата е да ги разгледа предлозите на законите и другите прописи од аспект на вклученоста на родовиот концепт во нив, и да иницира донесување и изменување на закони и други прописи од областа на еднаквите можности меѓу жените и мажите.

Секретаријатот за спроведување на Охридскиот рамковен договор (ССОРД) на Владата на Република Македонија е основан во 2008 година со примарен мандат: активно да учествува во спроведувањето на Охридскиот рамковен договор и следење на резултатите во следниве области: фер учество на претставници на етничките малцинства во Македонија и процесот на децентрализација; ССОРД да го координира и следи процесот на образованието и употребата на јазиците во согласност со законските одредби; соработка со здруженијата и фондациите и да се обезбеди административна и стручна поддршка на заменик-премиерот, кој е задолжен за спроведување на Охридскиот рамковен договор.

Прашањето на родовата рамноправност и еднаквите можности пред сè се смета како прашање на родовиот баланс на жените и мажите вработени во институции. Постои зголемување на бројот на жени вработени во државните институции, бидејќи тие се повеќе се со високо образование. Полека традиционалниот став на родовите прашања се менува. Нема посебни мерки за еднакви вработување на жените и мажите.

Секретаријатот не поседува родови и етнички расчленети податоци за вработените во државната администрација. Постојат некои тешкотии во собирањето на податоци за прашањата поврзани со имплементацијата на Охридскиот рамковен договор, некои министерства испраќаат извештај до Секретаријатот, некои не.

ССОРД тесно соработува со Министерството за локална самоуправа, ЗЕЛС, Министерството за труд и социјална политика и локалните комисии за меѓуетнички дијалог, кои редовно испраќаат извештаи на Секретаријатот. Секретаријатот заедно со МТСП соработува во областа на средствата од ИПА во насока на подобрување на потенцијалите за вработување на жените од малцинските етнички заедници.

Министерството за одбрана. Еднаквоста помеѓу жените и мажите е загарантирана со Законот за одбрана (2001), Законот за служба во армијата (2002), Законот за внатрешни работи (2009) и подзаконските акти кои го регулираат вработувањето и развојот на кариерата на жените и мажите. Во 2009 година, во согласност со НПАРП, Министерството за одбрана (МО) ја усвои Програмата за еднакви можности на жените и мажите во МО и АРМ, во насока на промовирање на еднакви можности за вработување и професионален развој на жените и мажите во сите сегменти на Министерството за одбрана и армијата⁹.

Мерките и активностите предложени во оваа програма се насочени кон спречување на сите форми на директна и индиректна дискриминација, како што е дефинирано во Законот за еднакви можности на жените и мажите. Покрај тоа, правото на жените на промоција во вооружените сили е загарантирана со Стратегијата за одбрана за 2010 година. Како што е наведено во Програмата за еднакви можности на жените и мажите во МО и АРМ (2009), 36,9% од вработените во Министерството за одбрана се од женски пол, а во АРМ тие се 50,3% од цивилните работни места и 5,5% од оперативните работни места. Во ноември 2012 година, Министерството за одбрана оформи Комитет за родова перспектива и родова рамноправност, со цел преземање на сеопфатни активности за вклучување на родовата перспектива во одбранбената политика.

Министерство за внатрешни работи. Во согласност со Законот за полиција (2006), регрутите се примаат во МВР врз основа на родовата еднаквост како што е предвидено со закон, што

⁹ Програмата за еднакви можности за жените и мажите во Министерството за одбрана и Армијата на РМ може да се симне од <http://www.morm.gov.mk/wp-content/uploads/Programa-1-va-strana.pdf>

значи дека одредени квоти не се однапред нагодени. Отсуството на квотите е оправдано од страна на голем број на примени молби за прием, со што квотите стануваат застарени. Жените се застапени со 14,83% од сите вработени во МВР, со 6,12% униформирани и 47,08% без униформа. Од независноста, две жени министри се назначени за шеф на МВР.

Центарот за управување со кризи (ЦУК) беше назначен од страна на Владата на Република Македонија на 21 април 2009 година како Националната платформа за намалување на ризици од катастрофи. ЦУК има стратешка позиција во системот за управување со кризи (ЦУК) на Република Македонија. Во извршувањето на задачите за управување со кризи, ЦУК ги врши работите што се однесуваат на: обезбедување континуитет во меѓуресорската и меѓународната соработка, консултации и координација во управувањето со кризи; изработка и ажурирање на единствена процена на ризиците и опасностите по безбедноста на Републиката; предлагање мерки и активности за разрешување на кризна состојба; и извршување на други работи утврдени со закон.

Национален совет за превенција е дел од поголема структура на полициското работење во заедницата и нејзино главно координативно тело. Националниот совет за превенција е составен од претставници на високо ниво, како што е премиерот и министерствата кои имаат одговорност за спроведување на законот, локалната самоуправа, образование, здравство, правда, транспорт и врски и финансии. Овој совет е должен да се состанува најмалку два пати годишно, но не е јасно тоа дали таа обврска е исполнета, или што е усвоено или што е темата за која е разговарано. Заради недостигот на информации за активностите на ова тело се доведува во прашање неговата ефикасност.

Механизми-локално ниво

Комисиите за еднакви можности меѓу жените и мажите во единиците на локалната самоуправа имаат за цел вклучување на родовата перспектива и еднакви можности во локалните политики, унапредување на положбата на жените на локално ниво и имплементирање на стратешките цели на Националниот план за акција за родова рамноправност и Законот за родова еднаквост помеѓу жените и мажите. Главната задача на комисиите е да работат на унапредување на положбата на жените и да обезбедат еднакви можности за жените и мажите на локално ниво преку процесот на изготвување и донесување на политики, нивно спроведување, следење и евалуација на постигнатите резултати. Комисијата за еднакви можности треба да достави извештај за работата до Министерството за труд и социјална политика најмалку еднаш годишно.

Координатор за еднакви можности меѓу жените и мажите во единиците на локалната самоуправа се лица од општинската администрација со статус на државен службеник кој, меѓу другите работи, се занимаваат со унапредување на еднаквоста помеѓу жените

и мажите и ја поддржуваат Комисијата во спроведувањето на своите должности и одговорности. Координаторот е назначен од страна на градоначалникот.

Комисиите за односи меѓу заедниците се основани во општините каде што повеќе од 20 проценти од локалното население припаѓа на одредени мнозински заедници. Нивната улога е да им овозможи на институционален дијалог помеѓу различните етнички заедници и да дејствува како инструмент за овозможување на директно учество на граѓаните во процесите на донесување одлуки на општината. Комисиите се обврзани со закон да ги разгледуваат прашањата што се однесуваат на односите меѓу локалните заедници, да даваат мислења и да предложат начини за решавање проблеми кои можат да произлезат помеѓу заедниците. Тие се од клучно значење за решавање на прашањата релевантни за мнозинските заедници, особено оние за кои се бара донесување на посебни постапки за гласање, бидејќи општините се должни да ги разгледаат мислењата на Комитетот и да донесуваат одлуки врз основа на нив. Дваесет мултиетнички општини законски барале да воспостават такви комитети и сега го направиле тоа; и, според податоците ангажираат уште дванаесет општини но на доброволна основа. Воодушевачки е што толку многу општини ја имаат признаено користа од воспоставувањето на комисиите за односи меѓу заедниците, иако тие не се обврзани да го направат тоа¹⁰.

Локални совети за превенција. Идејата за формирање Локални совети за превенција потекнува од вклучување на ОБСЕ во програмата за полициско работење во заедницата во Македонија. За прв пат се воведени во 2007 година со цел да се обезбеди поширока институционална поддршка на граѓанинот, поддржан од моделот на полициско работење во заедницата. Повеќе структурирани пристапи го следеа моделот кој обезбедува цврста платформа за дискусии на релевантни теми за локалните безбедносни прашања. Таму обично присуствуваат претставници на локалниот Совет на општината, локалната полиција и, во зависност од темата на дискусија, членовите од различни министерства како што се Министерството за образование и за труд и социјална политика. Градоначалникот е претседател и сите претставници на министерството во советот мора да соработуваат со него на локално ниво. Не постои минимална квота кога станува збор за бројот на состаноци кои треба да се спроведуваат. Во периодот 2010-2014 година, според податоците на Министерството за внатрешни работи, Локалните совети за превенција се формирани во сите општини во Скопје, а во 2013 година по завршувањето на локалните избори МВР иницираше рестартирање на локалните совети за превенција со новите општински членови. Имајќи го предвид односот помеѓу Министерството за внатрешни работи и единиците на локалната самоуправа со нерегулиран мандат, се создава конфузија во оваа област.

10 Лион, Општинска децентрализација на РМ

Текст 3: Жените во секторот за безбедност

Достапните информации укажуваат дека беа воведени многу реформи во безбедносниот сектор и дека процесот на нормативната и институционалната поставеност е речиси завршена. Направен е најголем напредок од 2005 година кога Македонија беше поканета да се приклучи на Спогодбата за стабилизација и асоцијација со ЕУ. Меѓународните чинители како што се САД, ЕУ, ОБСЕ и НАТО се главни во поддршката на процесот на реформи и на тој начин исто така придонесуваат за реформа на безбедносниот сектор. Сепак, секторот за безбедност се уште се соочува со многу предизвици, вклучувајќи ги и „родова дискриминација која е ендемична на патријархалното општество“.

Единствените достапни статистички податоци укажуваат на сериозна недоволна застапеност на жените во вооружените сили - околу 1%, иако не постојат формални пречки за нивното учество и покрај фактот дека жените претставуваат половина од населението во Македонија. Од вкупниот број на вработени во Министерството за внатрешни работи, според некои извори, 16.05% се жени.

Реформите за родова еднаквост се координирани од страна на Одделенијата за еднакви можности и недискриминација во Министерството за социјална политика и труд. Се очекува дека со зголемување на нивниот профил и поместување на нивните канцеларии од Министерството во Генералниот секретаријат ќе се обезбедат нови видови поддршка, како и гаранција за ефективна имплементација на Акцискиот план на Македонија за остварување на целите утврдени во Резолуцијата 1325.

Постапката за прием за работа во полиција ги зема предвид родовите принципи и не постои однапред утврдена квота или принцип на позитивна дискриминација, но не постојат и никакви посебни кампањи за промоција за вработување на жените. Центарот за обука во рамките на Бирото за јавна безбедност е одговорен за обука, а Министерството за внатрешни работи ги организира обуките во врска со човековите права, вклучувајќи ги програмата за да се надомести дискриминација во полицијата.

Очигледно е дека традиционалните предрасуди против позицијата на жените, позиција во општеството и политиката, а особено нивното присуство во полицијата и вооружените сили, сè уште имаат силно влијание врз општествените ставови и потребна е одлучна акција, и на владино и невладино ниво, да се интензивира родова еднаквост во безбедносниот сектор.

V. Релевантност на Резолуцијата на Советот за безбедност на ОН во Р. Македонија низ призмата на интернетнички дијалог и толеранција

Резолуцијата 1325 во Македонија има своја важност, исто така, од аспект на внатрешната стабилност на земјата и придонесува во создавање на култура на ненасилство и мултиетничкиот дијалог;

Жените, а посебно жените кои се активни во граѓански организации биле признаени како обединувачки и кохезивен елемент на општеството. Заради нивната посветеност и активност за застапување, меѓу другите напори, со што земјата успеа да ја надмине најголемата криза за безбедност во 2001 година од својата независност, која резултираше со Охридскиот рамковен договор (ОРД). Додека влијанието и содржината на Охридскиот рамковен договор се елаборирани подолу напорите на женските организации останаа непризнаени во времето кога се дискутирало за договор. Исто така, содржината на договорот немала никаква поврзаност со жените и важноста на учеството на жените, превенција, заштита и уште поважно во помошта и обновувањето.

Охридскиот рамковен договор (ОРД) е главен камен-темелник во интегрирањето на меѓуетничките односи во рамките на највисокиот правен документ на една земја. Имено, потпишувањето на Охридскиот рамковен договор од страна на големите лидерите на политичките партии кои ги претставуваат главни етнички групи во Македонија- Македонците и Албанците- по конфликтот во 2001 година беше проследен со големи уставни измени со цел реструктурирање на политичкиот систем на земјата. Охридскиот рамковен договор претставуваше мирно решавање како одговор на поголема партиципативната демократија во процесите на донесување одлуки на национално и локално ниво. Тоа беше одговор на предизвикот кој бараше поголемо институционално разбирање и вметнување на разликите во рамките на политичкиот систем во градење и промовирање на развојот на граѓанското општество, истовремено признавајќи го мултиетничкиот карактер на сите нејзини граѓани. Според зборовите на Договорот „тоа е усогласена рамка за обезбедување на иднината на демократијата во Македонија и овозможува развој на поблиски и поинтегрирани односи со евро-атлантската заедница . Овој Рамковен договор ќе го промовира мирниот и хармоничен развој на граѓанското општество, истовремено почитувајќи го етничкиот идентитет и интересите на сите македонски граѓани“.

- Охридскиот рамковен договор е документ, кој содржи седум главни области плус три анекси што го сочинуваат составниот дел на договорот. Областите на договорот биле третираны под следниве делови:

- Основни принципи – се потенцира отфрлањето на насилството за политички цели и унитарниот карактер на државата, прогресивен развој на уставот за целосно задоволување на потребите на своите граѓани, како и развој на локалната самоуправа за “поттикнување на учеството на граѓаните во демократскиот живот, како и за унапредување на почитувањето на идентитетот на заедниците.”
- Прекин на непријателството - со акцент на обврските преземени за целосен прекин на непријателствата и доброволно разоружување на етничките албански вооружени групи.
- Развој на децентрализирана власт - се фокусира на три главни интервенции.
  - Ревизија на Законот за локална самоуправа во зајакнување на овластувањата на локалните власти и проширување на нивните овластувања
  - Територијална реорганизација на границите на општините во согласност со новиот попис.
  - Зголемена надлежност на општинските совети во процесот на селекција на локалните началници на полицијата во координација со Министерството за внатрешни работи за да се обезбеди дека “полицијата е свесна и одговора на потребите и интересите на локалното население”.
- Недискриминација и правична застапеност-се фокусира на принципот на недискриминација во вработувањето во јавната администрација и јавните претпријатија, како и пристапот до јавното финансирање за развој на бизнисот. Законите кои го регулираат вработувањето во јавната администрација ќе мора да вклучат мерки за да се обезбеди правична застапеност на заедниците во сите централни и локални јавни тела и на сите нивоа на вработување во тие тела. Покрај тоа, беа воведени специјални механизми за именување на членови на Уставниот суд со цел да се задоволи правична застапеност на заедниците кои не се мнозинско население во Македонија. Посебни мерки се однесуваа на изборот на Народниот правобранител (Омбудсман) и изборот на тројца членови на Судскиот совет.
- Беше воведен посебен парламентарен систем - гласање за прашања поврзани со заедниците кои не се мнозинство “Баденерово правило” (двојно мнозинство). Законите кои директно ги засегаат културата, употребата на јазиците, образованието, личните документи и употребата на симболите, како и законите за локално финансирање, беа некои од прашањата споменати во договорот како прашања кои бараат мнозинство гласови од вкупниот број пратеници кои тврдат дека припаѓаат на заедниците кои не се мнозинско население во Македонија.
- Образование и употреба на јазици- со фокусна јазикот на наставата - предвидено

е тоа да биде мајчиниот јазик во основното и средното образование, како и примена на унифицирани стандарди во академски програми. Во високото образование, јазикот на настава е условен од јазикот што го зборуваат најмалку 20 проценти од населението во Македонија. Покрај тоа, кој било друг јазик што го зборуваат најмалку 20 проценти од населението ќе биде поставен, исто така, како службен јазик. Во органите на Република Македонија, беше предвидено дека друг службен јазик што го зборуваат различен од македонскиот, може да се користи во согласност со закон. Во однос на локалната самоуправа, во општините каде одредена заедница сочинува најмалку 20 отсто од населението во општината, јазикот на таа заедница ќе се употребува како службен јазик, дополнително на македонскиот. Слично на тоа, во кривични и граѓански судски постапки на кое било ниво, обвинетото лице или која било страна ќе има право на превод на државен трошок.

- Изразување на идентитетот - регулирана употребата на симболи во јавните згради по повод одбележувањето на идентитетот на заедницата со почитување на меѓународните правила и примени.
  - Сите горенаведени мерки се детални и се групирани во три прилози кои се составен дел на Охридскиот рамковен договор. Анексите се поделени на:
    - Анекс А- Уставни амандмани
    - Анекс Б -Законски модификации
    - Анекс С- Имплементација и градење мерки на доверба

Овие мерки кои произлегуваат од сеопфатниот мировен процес во ОРД обезбедија позитивна правна рамка за поддршка на мирот и стабилноста преку промовирање на меѓуетничкиот дијалог и зајакнување на цивилното општество преку градење на доверба меѓу различните заедници. Мерките на ОРД беа групирани во законите и големи уставни измени, беа направени постепено големи законски измени во уставот со интегрирање на правата на сите граѓани, како и промоција на не-дискриминаторски мерки и меѓуетнички дијалог на сите нивоа на власта.

1. Институционална рамка на меѓуетничките односи

Во рамките на уставните измени, кои произлегуваат од Охридскиот рамковен договор, во знак на поддршка на меѓуетнички дијалог на национално управно тело е основан Комитетот за односи меѓу заедниците. Комитетот всушност го замени Советот за

меѓуетнички односи воведен до 1991 година¹¹. Комитетот за односи меѓу заедниците ги разгледува прашањата поврзани со меѓуетничките односи, со акцент на оние прашања, за кои е потребно двојно мнозинство како што е наведено во член 69. Во овој член, законите за кои е потребно двојно мнозинство се донесуваат во доменот на културата, јазикот, образованието, личните документи, правична застапеност во јавните тела и употребата на симболите. Комитетот прави проценка на овие прашања и прави предлог до Собранието за нивно решавање. Собранието е должно да ги земе предвид мислењата и предлозите на Комитетот и да постапува по нив при донесување на одлуки.

Парламентарниот комитет за односи меѓу заедниците во актуелниот состав го сочинуваат 19 члена, од кои седум припадници се пратеници од македонската етничка заедница, седум припадници се пратеници од албанската заедница, по еден пратеник од турска, српска, ромска и босанска заедница. Оваа композиција е одраз на мултикултурната димензија на населението и кога функционира ефикасно може да игра голема улога во промовирање на добрите меѓуетнички односи на национално ниво, што има значително влијание врз промовирањето на добрите односи на локално ниво.

Соодветна на собраниската Комисија за односи меѓу заедниците на локално ниво е општинската Комисијата за односи меѓу заедниците (КОМЗ). И покрај тоа што Комисијата не е вертикално интегрирана во парламентарниот комитет, Комисијата ги разгледува истите прашања од интерес на локално ниво и тоа има суштинско значење за меѓуетничкиот дијалог и промовирање на активно учество во работата на општината на сите граѓани. Како резултат на тоа, со формирање на КОМЗ се фаворизира мултиетничкиот карактер на општината и интеграцијата на етничките заедници преку правична застапеност и признавањето на етничките разлики при институционализирање на етничките разлики што веќе постојат во заедниците.

Во духот на овој закон се основани Комисиите за односи меѓу заедниците во општините каде што повеќе од 20 проценти од локалното население припаѓа на одредена етничка заедница.

Општините исто така може да формираат комисии во областите каде што локалните заедници сочинуваат помалку од 20 отсто (опис на составот и улогата на општинските комитети е даден погоре). Сепак, оваа одлука зависи од Советот на општината. Нивната улога е да овозможи институционален дијалог помеѓу различните етнички заедници и да дејствува како инструмент за овозможување на директно учество на граѓаните во процесите на донесување одлуки на општината. Комисиите се обврзани со закон да ги

¹¹ Уставен механизам за интеретнички дијалог на РМ, Дескоска

разгледуваат прашањата што се однесуваат на односите меѓу локалните заедници, да даваат мислења и да предложат начини за решавање проблеми кои можат да произлезат помеѓу заедниците. Тие се од клучно значење за решавање на прашањата релевантни за етничките заедници, особено оние за кои се бара донесување на посебни постапки за гласање, бидејќи општините се должни да ги разгледаат мислењата на Комитетот и да донесат одлуки врз основа на нив. Дваесетте мултиетнички општини законски обврзани да воспостават такви комитети сега го направиле тоа; и, според податоците има уште дванаесет општини на доброволна основа. Тоа е воодушевувачки што толку многу општини ја имаат признаено користа од воспоставувањето на комитетите за односи меѓу заедниците, иако тие не се обврзани да го направат тоа.¹²

2. Предизвици поврзани со меѓуетнички дијалог (нако предуслов за мир и стабилност) во земјата

Меѓуетничкиот дијалог и соработка се од клучно значење за одржување на здрави односи меѓу заедниците, социјалната доверба и толеранција. Промоцијата на таквиот дијалог и соработка бара охрабрување и вклучување на централната и локалната власт, како и учеството на широк и сеопфатен социјален спектар, имено на граѓанското општество, вклучувајќи ги и верските, женски и младински лидери, како и медиумите и бизнис секторот. Вклучувањето и целосна ангажираност на овие фактори и нивната реализација на меѓуетничкиот дијалог и соработка може да донесе значајни резултати: тоа може да ги реши итните проблеми или прашања меѓу етничките групи по вертикална и хоризонтална основа, како и локални и национални нивоа; може да се изгради среднорочна доверба и консензус меѓу групите, со зајакнување на демократското владеење; а со тоа може да се зголеми способноста на општеството да се работи на структурни нееднаквости и да се разбере подобро и да се промовира меѓуетничко, меѓуверско и интеркултурното разбирање, со што се намалува можноста за конфликт.

Меѓутоа, додека оваа силна инфраструктура се воспостави, веќе постојат предизвици со кои се попречува целосната реализација на меѓуетничкиот дијалог и соработка во земјата. Најголемиот предизвик е во врска со капацитетот на организациите и институциите за унапредување на меѓуетничкиот дијалог, кој треба да се подобри на сите нивоа. Ова ги вклучува подобрувањето на вештините и способностите на поединци во овие организации и институции.

¹² Лион, Општинска децентрализација на РМ

Предизвиците кои се евидентирани на оперативно ниво, човечки ресурси и финансиско ниво со кои се ограничува целосниот потенцијал на организации на локално ниво и организациите на жените за унапредување на меѓуетничкиот дијалог и соработка.

Во меѓувреме, другите механизми и ресурси на ниво на заедницата не се целосно развиени или оперативни, вклучително и инструменти кои, на пример, обезбедуваат претставување, унапредување и заштита на маргинализираните и ранливите групи кои со најголем обем се жени.

VI. Единиците на локалната самоуправа и поврзаноста меѓу еднаквоста на половите, интернетичката кохезија и механизмите на јавна безбедност

Додека Националниот план за акција за имплементација на Резолуцијата 1325 на ОН го истакнува учеството на институциите на централната власт и Парламентот, тој исто така се однесува на потребата за вклучување на единиците на локална самоуправа во спроведувањето на планираните активности.

Од друга страна, пак, досега нема достапни информации во врска со степенот на имплементација на НАП (2013-2015) и Оперативниот план за 2013 година, неговото влијание и постигнатите резултати. Исто така, бидејќи постоечкиот НАП заврши во 2015 година, нема информации дали Министерството за труд и социјална политика и Секторот за еднакви можности на жените и мажите планираат нов план.

Во отсуство на овие информации, овде, во овој дел ќе се анализира до кој степен локалната самоуправа и засегнатите страни кои се активни во локалната заедница можат да придонесат во спроведувањето на НАП и кои се достапни механизми. Се надеваме дека овие наоди ќе се користат за подготовка на нови планови за имплементација на Резолуцијата 1325 на ОН и за поголема мобилизација на единиците на локалната самоуправа кои се однесуваат на жените, мирот и агендата за безбедност

Табела 2: Вклученост на локалната заедница во спроведување на Резолуцијата на Комисијата за безбедност на ОН 1325 во НАП 2013-2015

Стратешка цел	Зајакнување на родовата перспектива во формулирањето и спроведувањето на политиката на мирот, безбедноста и одбраната	Зајакнување на учеството и придонесот на жените во меѓународните цивилни и воени мисии во кои учествува РМ	Спречување на насилството и заштита на правата на жените во услови на мир, конфликти и хуманитарни катастрофи
Вклученост на локалната самоуправа во очекуваните резултати	1.2 Зголемување на учеството и придонесот на жените / мажите во донесувањето и спроведувањето на политиката за мирот, безбедноста и одбраната на Република Македонија, вклучително и рана превенција	2.1 Зајакнување на капацитетите на вработените во институциите (жени и мажи) во однос на родовите аспекти на МТСП на Република Македонија	3.1 Подобрување на законската рамка во врска со насилството врз жените и девојките од родовата перспектива во согласност со ЕУ и меѓународните стандарди за природни / хуманитарни кризи и катастрофи 3.2 Зајакнување на улогата на јавните институции одговорни за заштита на жртвите на семејно насилство преку проширување на своите надлежности и јакнење на нивните капацитети да се справи со родовото насилство

Стратешка цел	Зајакнување на родовата перспектива во формулирањето и спроведувањето на политиката на мирот, безбедноста и одбраната	Зајакнување на учеството и придонесот на жените во меѓународните цивилни и воени мисии во кои учествува РМ	Спречување на насилството и заштита на правата на жените во услови на мир, конфликти и хуманитарни катастрофи
Активности	<p>Сите во рамките 1,2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Да се утврди постапката за задолжителното воведување на родовата перспектива во донесувањето на МТСП и во стратешките документи за спроведување во согласност со Законот за еднакви можности на жените и мажите - За воспоставување на превентивни секторски политики родово сензитивни во МТСП и механизми за имплементација на национално и локално ниво; - Да се зајакнат капацитетите на координаторите за еднакви можности и соработка и консултации со НВО / граѓанското општество за прашања поврзани со мирот и безбедносната политика од родово перспектива- број на решени предмети (или активности преземени во случаи) - Процент од жените кои се упатени за законските обврски во соодветните министерства и институции на централно и на локално ниво 	<p>Сите во рамките 2,1</p> <ul style="list-style-type: none"> - Обука за обучувачи – Обука за обучувачи за лица од релевантни институции; - Креирање на база на податоци за експерти за Резолуцијата 1324) Развивање на програма за обука за искористување на Резолуцијата 1325, Агендата за жени, мир и безбедност, родовото насилство (од страна на луѓе кои ќе бидат обучени во рамките на обука на обучувачите) - Ажурирање на курсеви за обука за професионалци (цивилни и воени експерти) кои се упатени во мировни мисии со информации за родовите прашања, Резолуцијата 1325, родовото насилство; - Размена на искуства и најдобри практики помеѓу обучувачите (експертска база на податоци за родовите прашања во Резолуцијата 1325) од земјите во регионот и пошироко 	<p>3.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Воспоставување на меѓуресорската работна група / проценка на родовата перспектива на законски акти во врска со насилството врз жените и девојките - Воведување на родово сензитивни мерки за решавање на конфликти <p>Спроведување на родово анализа на ситуацијата во врска со влијанието на природните и хуманитарните кризи и катастрофи врз жените и девојките на локално и на национално ниво (проценка на родово чувствителен ризик);</p> <p>3.2</p> <p>Подобрување на функцијата на центрите за јавни услуги за жените - жртви на семејно насилство од страна на подобрување на квалитетот на услугите и пристап до услуги, како и преку воспоставување ефикасни процеси и процедури;</p>

Во табелата погоре јасно ја покажува потребата за посуштинско вклучување на единиците на локалната самоуправа, отколку со постојните НАП.

Имено, релевантноста на локалната власт е признаена од страна на постоечките НАП како локалната влада и се рефлектира во рамките на надлежните институции за активностите во рамките на стратешката цел 1 и 2. Ние веруваме дека локалната власт може да обезбеди придонес кон Стратешката цел 3.

Со процесот на децентрализација, а во контекст на натамошно јакнење на општинската администрација, перспективата на локалната самоуправа треба да ги вгради сите релевантни документи како во процесот на нивниот развој, но исто така и во процесот на спроведување и утврдување на резултатите.

Исто така, земајќи ги предвид принципите на учество во процесот на креирање политики, централната власт мора да се погрижи локалната самоуправа да биде вклучена во процесот на креирање на политиките и покрај тоа што спроведувањето на овие политики не е директно во доменот на локалната власт.

Затоа ние гледаме можност за вклучување на единиците на локалната самоуправа во сите три стратешки цели со директна имплементација и придонес или индиректно преку обезбедување на своите перспективи за тоа како овие политики влијаат на локалната власт.

Механизми:

Постојат неколку механизми кои можат да се користат како влезна точка за поинтензивно спроведување на активностите (кои ќе бидат) дефинирани во следната НАП за имплементација на Резолуцијата на ОН 1325. Тие се:

- Комисии за односи меѓу заедниците (КОМЗ)
- Комисиите за еднакви можности меѓу жените и мажите во Советот на општината и координаторот за еднакви можности на жените и мажите во локалната самоуправа
- Локални совети за безбедност
- Организациите на граѓанското општество

Како што беше објаснето претходно, активностите кои произлегуваат од НАП може да се користат за понатамошно подобрување на стабилноста и безбедноста на земјата. Од друга страна, стабилните меѓуетнички односи се еден од најважните фактори кој влијае на стабилноста и безбедноста.

Комисии за односи меѓу заедниците (КОМЗ).

Одговорностите и составот на КОМЗ се детално разработени во претходното поглавје Тука само се потенцира фактот дека локалните власти можат да одиграат клучна улога во идентификување и развивање на ефективни и ефикасни начини за решавање и спречување негативни меѓуетнички односи. Локалните власт имаат најголемо знаење за прашањата на локално ниво и се во можност да се разгледуваат и да ги применуваат врамнотежените интереси, со унапредување на институционалната рамка.

Член 55 од Законот за локална самоуправа 26 дава одредба за формирање на комисии за односи меѓу заедниците (КОМЗ) во општините во кои најмалку 20% од населението припаѓа на одредена етничка заедница. Законот не ги исклучува другите општини од

воспоставување на КОМЗ, кои се консултативни тела сочинети од подеднаков број претставници од секоја заедница застапена во општината.

Според законот, КОМЗ треба да ги разгледува прашањата кои се однесуваат на односите меѓу заедниците застапени во општината и дава мислења и предлози за начините за решавање на проблемите кои се јавуваат меѓу заедниците. Според истиот член, Советот на општината е должен да ги разгледа мислењата и предлозите на КОМЗ и да донесат последователни одлуки.

Комисијата за еднакви можности меѓу жените и мажите и координатор.

Секоја единица на локалната самоуправа е должна да формира Комисија за еднакви можности помеѓу жените и мажите како задолжителна комисија на единиците на локалната самоуправа. Комисијата има за цел вклучување на родовата перспектива и еднакви можности во локалните политики, унапредување на положбата на жените на локално ниво и имплементирање на стратешките цели на Националниот план за акција за родова рамноправност и Законот за родова еднаквост помеѓу жените и мажите. Главната задача на комисиите е да се работи на унапредување на положбата на жените и да обезбедат еднакви можности за жените и мажите на локално ниво преку процесот на изготвување и донесување на политики, нивно спроведување, следење и евалуација на постигнатите резултати. Комисијата за еднакви можности треба да достави извештај за ефикасноста на Министерството за труд и социјална политика, најмалку еднаш годишно. Комисијата подготвува својот акциски план за еднакви можности, како што е објаснето погоре, за активности, временска рамка, буџет и следење на индикаторите за остварување на целите.

Поконкретно, во работата Комисијата треба да се фокусира на следните аспекти:

- а. Комисијата треба да ги фокусира своите напори во обезбедувањето дека сите **развојни документи**, како што се стратегии, програми и проекти мора да бидат проверени преку родовата перспектива. Затоа, Комисијата треба да инсистира да ги добива овие документи и да даде свое мислење пред тие да бидат одобрени од страна на Советот на општината.
- б. Комисијата мора да биде проактивно вклучена во **процесот на подготовка на буџетот**. При тоа, Комисијата има двојна цел. Првиот е да се осигура дека буџетот е одраз на планираните активности на Акцискиот план за еднакви можности, подготвен од страна на Комисијата и одобрен од страна на Советот

на општината. Втората цел, која е посложена, е да се осигура дека буџетот е подготвен со оглед на родова одговорност. Со други зборови, да осигура дека од буџетските средства, ќе имаат корист и жените и мажите.

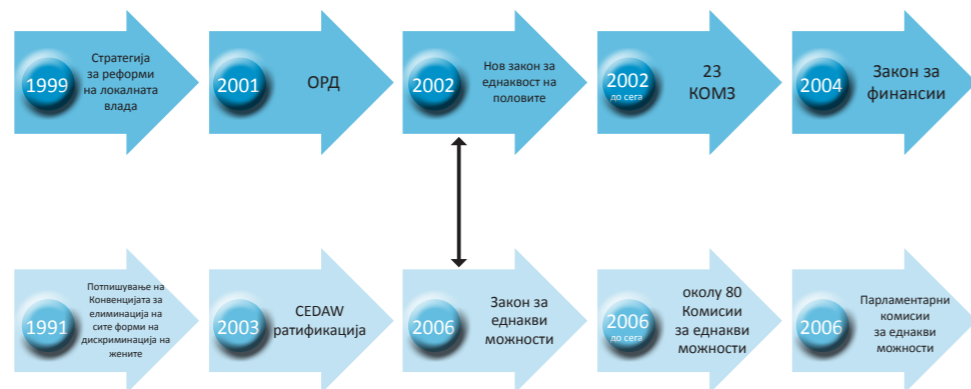
- в. Бидејќи буџетот следи програми и проекти, Комисијата првенствено треба да има за цел да предложи и да влијае на содржината на **програмата на општинскиот совет** за работа од аспект на еднаквите можности и на овој начин интегрирање на родовите аспекти во овие документи. Како и во првата точка, Комисијата мора да ги види документите низ призмата на родот и да даде свое мислење пред да се одобри и финансира.
- г. Последно, но не и најмалку важно, Комисијата има автономија да **влијае на работата на локалната самоуправа**, нејзината **администрација** и преземените **активности** од родовата перспектива. На пример, ако постои нееднаква застапеност на половите во управни одбори, работни групи и / или претпријатијата на ЕЛС, Комисијата треба да реагира и да предложат измени. Или, во случај ако услугата за граѓаните од страна на единиците на локалната самоуправа не е чувствителна за потребите на двата пола, од Комисијата треба да иницира менување на таа услуга, така што ќе одговара на потребите на жените и мажите.

Координатор за еднакви можности меѓу жените и мажите во единиците на локалната самоуправа се лица од општинската администрација со статус на државен службеник кои меѓу другите работи, се договара, ги подобрува и унапредува мерките за еднаквост и еднакви можности меѓу жените и мажите. Тој/таа освен тоа, ја поддржува Комисијата во спроведувањето на своите должности и одговорности.

Двете структури, КОМЗ и Комисијата за еднакви можности се релативно нови во структурата на единиците на локалната самоуправа и нивниот процесот на еволуција е графички прикажан во табелата подолу:

График 1: Еволуција на меѓуетничката агенда и агендата на еднакви можности

а. Еволуција на меѓуетничкиот процес и формирање на КОМЗ

б. Еволуција на родова рамноправност и еднакви можности и формирање на КЕМ

И покрај тоа што има изобилство на можности за соработка меѓу овие два механизми на располагање на ниво на општината, за жал, не постои доказ дека таквата соработка се одвива во целина ниту на прашањата кои се однесуваат на меѓуетничкиот дијалог.

Понатаму, Комисијата за еднакви можности се состои само од страна на избраните советници како редовни членови на Комисијата кои го попречуваат целосното учество на претставници од организациите од граѓанскиот сектор во работата на комисијата.

Како и во КОМЗ во составот на постојните комисии доминираат машките членови. Ова подразбира дека меѓуетничките односи се гледаат првенствено преку доминантна машка перспектива.

Третиот достапен механизам, кој не е директно под надлежност на локалната самоуправа, е локален совет за превенција (ЛСП). Детален опис на овој механизам е даден во делот 3.2 од овој извештај, но треба да се напомене дека на сличен начин во соработка со КОМЗ и КЕМ, ниту еден од овие два механизми немаат воспоставено соработка со ЛСП во целина и во однос на спречувањето и прашања поврзани со безбедноста.

Организациите на граѓанското општество, особено женските здруженија на граѓани претставуваат важен фактор кој придонесува со поголем удел досега во имплементација на Резолуцијата 1325 на ОН. Во повеќето случаи претставниците на граѓанското општество имаат најмногу познавања за процесот и активностите кои се потребни за Агендата на жените, мирот и безбедноста на локално ниво. За жал, поради недостаток на капацитети, свест и до одреден степен политичка волја, нема многу размена меѓу граѓанското општество и споменатите механизми. Од друга страна, тие (заедно и секој од нив) претставуваат важни влезни точки за имплементација на Резолуцијата на локално ниво.

График 2: Механизми и фактори за имплементација на агендата за жени, безбедност, во локалната самоуправа

VII. Жените бегалци во Македонија и предизвиците кои треба да се решат со Резолуцијата 1325¹³

Мирното востание во Сирија, кое започна во март 2011 година, се влоши во брутални и крвави конфликти меѓу режимот на Асад и разновидноста на опозициските сили со регионални импликации. Конфликтот е забележан како “еден од најголемите егзодуси во поновата историја”. Жените и девојките особено сериозно и негативно се погодени од конфликтот. Како бегалци, сиriskите жени и девојки кои побегнале знаат само за новата брутална реалност во која оптоварувања со кои се соочуваат жените значително се зголемени.

Од 1 Јануари - 31 Декември, 2015 над 1.008.616 баратели на азил од земјите од кои произлегуваат најмногу бегалци во светот, вклучувајќи ја и Сирија, Авганистан и Ирак, се упатија кон Западна Европа преку море. Од нив, повеќе од 851.319 луѓе (меѓу кои и жени и деца, кои претставуваат од 17% и 25% од вкупното население) патувале преку Турција преку море во Грција, и понатаму, низ Западен Балкан со надеж за стигнување до крајната цел-земјите на север, вклучително во Австрија, Германија и Шведска. Вкупниот број на население се смета дека може да биде многу повисок, бидејќи само околу 2/3 од барателите на азил се регистрирани по пристигнувањето во транзитните земји. Само во 2015 година, над 3771 лица што тргнале на ова опасно патување загинале или исчезнале во морето. Република Македонија е главен коридор за луѓето кои патуваат од Грција во Србија.

Владата објави дека повеќе од 279.900 луѓе се регистрирани со намера да поднесат барање за азил во земјата од 19 јуни-24 ноември 2015 година, иако реалните бројки се очекува да бидат речиси двојни. Откако се издаваат документи за регистрација, на барателите на азил им е дозволено да се качат во државни возови, или со приватни автобуси и такси возила да патуваат кон север, кон границата со Србија (3-4 часа патување), каде што ќе поминат низ транзитниот центар Табановце. Дневните пристигнувања во Македонија во декември се намалија на 2,827, што најверојатно, во голем дел се должи на лоши зимски временски услови.

13 Прилагодено за целите на овој документ од Студијата на UN Women “Родова процена на кризата на бегалци и мигранти во Србија и Република Македонија” достапна на <http://www2.unwomen.org/~media/field%20office%20eca/attachments/publications/country/serbia/gender%20assessment%20of%20the%20refugee%20and%20migration%20crisis%20in%20serbia.pdf?v=1&d=20160112T163308>

Македонија е главно транзитна земја по должината на Западен Балкан, а приоритет на барателите на азил е да се движат низ нејзината територија што е можно побрзо со цел да стигнат до дестинацијата во Западна Европа. Популацијата на бегалци и мигранти е многу хетерогена, составена од поединци со различни националности, јазици, култури, етнички групи, религии, пол, возраст, и различно ниво на ранливост. Поединците, исто така, се разликуваат во однос на групата на нивниот состав, социо-економски статус, нивото на образованието, социјалниот капитал и причини за напуштање на земјата на потекло.

Почнувајќи од октомври 2015 година, работниците од првите линии објавија промени во трендовите на населението кое не е во голема мера единствено составено од мажи, зголемувањето на бројот на жени и деца, како и ранливите групи, вклучувајќи придружба и разделени малолетни лица, стари лица, бремените жени и доилки, лица со посебни потреби и луѓе со хронични болести. Овие луѓе, исто така, имаат помалку пари, помалку ресурси и помалку информации за нивното патување и можно е зголемување на нивната ранливост, експлоатација и злоупотреба. До ноември 2015 година, жените и децата сочинувале до 42% од засегнатото население (18% и 24%,) - во просек 10% зголемување на процентот на жени, во однос на мај 2015. Профилот на жените и девојките ја одразува разновидноста на поширокото засегнато население и се состои од бремените жени и доилки (вклучувајќи и жени во доцните фази од бременоста), мажени жени (вклучувајќи втори или трети жени, како и адолесцентките во брак), вдовици, жени со инвалидитет, постари жени, девојки адолесценти, помлади девојки, непридружувани женски малолетници, самохрани жени, меѓу другите.

Многу од овие жени патуваат за да се приклучат на своите мажи кои се веќе во земјите каде побарале азил. Други, пак, ги оставиле своите сопрузи зад себе, под претпоставка дека тие и нивните деца ќе имаат поголема веројатноста за успешна барање за азил, по што нивниот сопруг ќе ги следи. Жените исто така може да патуваат само со своите сопрузи (без деца или поголема група), или сосема сами или сами со своите деца (без маж или поголема група), иако примери за вториот случај се малку.

Идентификуваните ризици се наведени подолу.

Ризици на заштита:

Бегалци и мигранти жени и девојки се соочуваат со специфични предизвици и ризици за заштита во транзит, вклучувајќи одвоен живот, психо-социјален стрес и траума, здравствени компликации, особено за бремените жени, физички повреди и повреди, и ризик

од злоупотреба и насилство врз основа на полот. Многу од жените бегаат од конфликтот во својата татковина и претрпеле екстремно насилство и прекршувањата на нивните права, вклучувајќи редовни бомбардирања на цивилни области, загинавање и исчезнување на членови на семејството, сексуално и родово насилство (РН), прекинат пристап до храна, вода и електрична енергија и уништување на нивните домови и живеалишта. Некои биле постојано раселени или биле експлоатирани или злоупотребувани, додека се обидуваат да побараат азил. Жените исто така често се главни старатели на деца и постари членови на семејството, што натамошно ја продлабочува нивната потреба за заштита и поддршка.

Жените и децата (вклучително и малолетни лица без придружба) кои патуваат без машки членови на семејството, зависат од шверцери и имаат ограничени средства, се изложени на зголемен ризик од сексуална експлоатација и трговија со луѓе.

Јазичните бариери, културните фактори, како и намерата на барателите на азил да се движат што е можно побрзо, може да ја ограничи способноста на жените и девојките да комуницира со давателите на услуги и може да ги спречи да бараат заштитата и помош кои им се потребни. Недостатокот на време и приватност за да се изгради доверба со жените, во комбинација со ограничен број обучен персонал, како и брзото движење на населението, е причина идентификацијата на случаите, упатување и обезбедување на услуги (вклучувајќи и обезбедување на континуитет на нега во повеќе земји по должината на рутата) да претставува екстрем предизвик.

Хуманитарен одговор:

Во Македонија, националниот одговор на кризата е наведен во Планот за одговор на Владата во случај на масовен прилив на мигранти (септември 2015 година), која има за цел да ги наведе институционалните, материјални и административни капацитети на државата за да реагира во случај на масовен прилив на мигранти. Клучните мерки и активности наведени во планот се фокусираат на одржување на безбедноста и здравјето на луѓето, регистрирање на мигрантите, обезбедување на привремено сместување, како и хуманитарна и медицинска помош, овозможувајќи непречен безбеден транзит на мигранти преку земјата, и координирање на активностите помеѓу јавните институции, хуманитарни организации и меѓународни организации. Планот ги споменува потребите за насочена помош на ранливите категории на лица вклучително и преку посебна помош за време на привремен премин (вклучително и за бремените жени, малолетници без придружба, лица со посебни потреби, итн) и за психо-социјална заштита на ранливите категории на лица во случај на подолг престој.

Додека планирање на Владата за непредвидени ситуации до денес се фокусираше на објекти и предмети (на пример, бројот на засолништа и кревети), отколку на потребата за услуги (вклучувајќи и за заштита од родово насилство -превенција и одговор) во услови на подолг престој, треба да се напомене дека плановите за непредвидени ситуации треба да опфатат давање услуги за сместување и придружба на оние кои остануваат подолго, вклучувајќи и услуги за заштита, и да ја земе предвид целата насочена поддршка која е потребна во однос на згрижување мешани / хетерогени групи на население во текот на долги периоди на време.

Координација:

Координацијата на сите ресорни министерства за целокупниот одговор се врши од страна на Националниот центар за управување со кризи во согласност со Законот за управување со кризи. Граничната контрола и регистрација се во надлежност на Министерството за внатрешни работи, а условите за хуманитарна помош и прием се координирани од страна на Министерството за труд и социјална политика (МТСП), во соработка со УНХЦР. Меѓуминистерска работна група го следи одговорот, со поддршка на оперативното тело за справување со зголемен број имигранти, раководено од страна на Министерството за внатрешни работи.

Координација меѓу агенциите за одговор на кризи се реализира преку УНХЦР-претседава Работната група на ОН за бегалци и емигранти, кој е одговорен за координација на Работната група за заштита на бегалците, ко-претседава со МТСП и УНХЦР. Неделни координативни состаноци на терен се одржуваат во Гевгелија и Табановце со вклучување до 35 оперативни учесници (ОН, МНВО и локалните НВО и локалните власти), и со нив раководи Центарот за управување со кризи во соработка со УНХЦР.

Посветено е ограничено внимание на родот во рамки на владината координација. На министерско ниво, националните машинери за род не учествуваат во меѓуминистерските координативни тела и не се активни во одговорот. Сепак тие можат и треба да играат важна улога во обезбедувањето родовата анализа да биде во фокусот и обезбедувањето релевантните национални стратегии и рамкитена планирањето да бидат родово чувствителни, вклучувајќи ги и плановите за одговор на непредвидени ситуации. Тие исто така имаат важна улога како застапници за жените и девојките во контекст на одговорот и потенцијално може да формираат партнерства со соработниците во родовата машинерија по должината на транзитната рута.

Регистрација:

Министерството за внатрешни работи (МВР) е одговорно за регистрација, и собирање податоци разделени по пол и возраст, како и податоци за земјата на потекло и критериуми за ранливост. Меѓутоа поради слабите процедури за регистрација, потребните податоци за да се обезбеди основа за прецизно планирање на програмата, помош и заштита се ограничени - вклучувајќи ги и критичните податоци за карактеристиките на населението, вклучувајќи поделба по пол и возраст, како и бројот и видот на групите со посебни потреби.

ОН и ЕУ ги поддржаа напорите за подобрување на капацитетот на Министерството за внатрешни работи да ги зајакнат постапките за регистрација. Ова ја вклучува и целта да се осигура дека сите баратели на азил се регистрирани и таа компонента за заштита на системот за регистрација е зајакната, вклучително и преку стандардизирање на критериумите за ранливост, градење на капацитетите на персоналот за да се идентификуваат и упатат ранливите групи (вклучително и жртвите на трговија со луѓе), и усогласување на процедурите за регистрација во целиот регион, така што податоците можат да се споредат, а ефикасноста на регистрацијата да се зголеми

Прифатни и транзитни центри

Главниот прифатен центар се наоѓа во градот Гевгелија, на границата со Грција, со главна цел за регистрирање на баратели на азил, обезбедувајќи ги со итна помош, вклучувајќи краткорочно засолниште, вода, канализација, хигиена, храна, непрехранбени артикли, здравствената заштита и заштита - и олеснување на продолжување на нивното патување кон север, кон Србија. Поголемиот дел од времето кое го поминуваат барателите на азил во Гевгелија е надвор од приемниот центар, чекајќи на обработка на нивните документи за регистрација, што може да потрае од 1-6 часа во зависност од бројот на луѓе кои чекаат и од полицаецот на смена. Надвор од центарот, тие немаат пристап до основните услуги, вклучувајќи засолниште, вода, санитарни и хигиенски објекти, непрехранбени производи, храна и медицинска нега. Откако ќе се стемни нема осветлување надвор од центарот, со што се зголемува ризикот за жените и девојките.

Во Табановце, долж македонско - српската граница, транзитниот центар е изграден околу железничката станица и служи како попатна станица за луѓе кои се движат натаму во Србија каде минуваат во просек по 30 минути (ранливи лица кои пристигнуваат доцна во ноќта имаат можност да преноќат во сместувачки капацитети за краток рок). Во внатрешноста на центарот има спектар на услуги (краткотрајни засолништа, дел за миеење, дистрибуција на непрехранбени артикли, храна, здравствена заштита,) иако тој е многу помал центар од оној во Гевгелија и сите служби се една до друга. Како и кај Гевгелија, информации за рутата и знаците за достапните услуги не се секогаш јасни.

Вода, канализација и хигиена (ВКХ):

Објектите за ВКХ во Гевгелија и Табановце се направени од полупостојани градби на санитарни блокови со тоалети кои се оделени за половите, со можност за пристап со инвалидска количка, тушеви одделни според полот (Гевгелија) и објекти за миене на рацете. Објектите се осветлени навечер. Во Гевгелија, постои посебна станица мајка/бебе за пресоблекување во санитарниот блок до кој може да се пристапи со барање на клуч од блискиот простор прилагоден за децата, поставен од УНИЦЕФ.

Тоалетите се посебно означени за жените и мажите, меѓутоа во Гевгелија означувањето е видливо само до одредени точки во центарот, така што многу баратели на азил не се свесни каде се наоѓа тоалетот, а мажите биле забележани дека погрешно влегуваат во женски санитарен блок. Во Гевгелија женските туш блокови немаат приватно суво место за преоблекување, така што жените мора да го користат јавниот простор на санитарниот блок за да се преоблечат. Во Гевгелија тоалетите се на спротивната страна на центарот од областа каде лицата се качуваат во воз, што е тешко за мобилност на хендикепирани лица за пристап до тоалети додека чекаат во ред за воз. Нема тоалет надвор од прифатниот центар во Гевгелија, каде што стотици луѓе чекаат на ред, понекогаш и по неколку часа, да бидат регистрирани.

Храна и непрехранбени производи:

Многу фактори (вклучувајќи ги и волонтерските организации, кои беа меѓу првите кои реагираа на кризата) се вклучени во набавка и дистрибуција на храна и непрехранбени производи (НПП). Дистрибуцијата на храна може да варира од топол оброк до ладни закуски и вода. Поради големиот број жени и девојки, непрехранбените производи треба редовно да се надополнуваат вклучувајќи: хигиенски пакети, женска долна облека, женски хеланки (топлина и лесно отстранување на фустан), транспортери за бебиња, како и палта за жени и девојки, чевли и облека.

Културните и контекстуални фактори влијаат на модалитетите на дистрибуција и содржината на непрехранбените производи. Поточно, работниците во првите линии објавиле дека на почетокот на кризата, жените не ги користеле хигиенските влошки и покрај нивната достапност. Дискусиите во фокус групи со жените покажаа дека тие не се чувствуваат удобно да користат влошки во јавност, особено ако ги делат мажи. Како резултат на тоа, дистрибуцијата се прави подискретно.

Заштита:

Одговорот на заштита во Република Македонија е фокусиран за и околу главните приемни и транзитни центри и вклучува: распоредување на мобилни тимови за заштита за да се идентификуваат ранливите групи; протоколи за брзо следење на ранливите групи; неформални прекугранични системи за идентификација на случај и упатување; обезбедување на психосоцијална поддршка и специјализирана нега преку пријателски места и шатори за мајки/бебиња; следење на човековите права и подигање на свеста; градење на капацитетите на работниците од прва линија за идентификација и упатување на ранливи групи, вклучувајќи жртви на трговија со луѓе и лица што преживеале РН; поддршка за деца без придружба и одделени од родителите и семејно обединување.

Социјалните работници кои работат во простори прилагодени за децата, известиле дека често гледаат деца придружени од мајките кои имаат потреба од психо-социјална поддршка, поради стрес, исцрпеност и понекогаш траума (поради загубата на член на семејството на море), но не се во состојба да обезбедат индивидуално внимание, бидејќи бројот на вработените во однос на потребата е ограничен и е потребно да се даде приоритет на поддршка за деца и бебиња. Работниците од првата линија постојано идентификуваат недостаток на насочена психосоцијална поддршка на жените, како и отсуство на простори само за жените (каде што жените можат да се одморат, да ја менуваат нивната облека, да го тргнат својот хиџаб, да имаат пристап до здравствени услуги, и да добијат психосоцијална поддршка) како критичен недостаток во актуелниот одговор.

Родово насилство (РН):

Не постојат сеопфатни услуги за РН во контекст на поширока криза и заштитен одговор во земјата. Не постои експертиза за РН на вработените, нема системски тематски фокус на РН во рамки на одговор на координирана заштита, ниту има дефинирано натамошно упатување во случај на РН во рамките на соодветните држави или на транс-национално ниво. Поголемиот дел од Владата и официјалните претставници на ОН сметаат дека РН не е проблем во контекст на кризата, бидејќи не се пријавени случаи. Други сметаат дека дури и ако се случат инциденти со РН, природата на кризата во транзитните земји ќе ја ограничи способноста на факторите за заштита да ги идентификуваат, да реагираат или да обезбедат значителна поддршка на преживеаните, а според таа логика, малку може да се направи. Факторите на заштита пријавиле понатаму дека во Република Македонија и Србија, домашните закони, политики, протоколи и насоки за упатување за РН се слаби, така што не постои можност да се направат севкупните напори за поддршка на лицата со висок ризик или под влијание на баратели на азил во транзит.

Здравје:

Здравствениот одговор вклучува присуство на медицински персонал од Министерството за здравство и Црвениот Крст во тек на 24/7 во транзициските и прифатните центри, кои соработуваат со преведувачи за да обезбедат основна медицинска помош и проследно лекување. Услугите за бремените жени се ограничени во обете земји и често бремените добиваат одложен здравствен третман во интерес на пристигнување во нивната земја од интерес во Западна Европа. Во некои случаи ова довело до медицински компликации, вклучително и абортуси. Во однос на менталното здравје, постојат ограничени психосоцијални служби за помош на жените преку простори опремени за деца и центри за мајки/деца. Потребен е дополнителен персонал за да се обезбеди краткорочна психосоцијална поддршка и советување при траума за жените во контекстот на полу-приватни простори само за жените.

Потреби за комуникација и информација:

Во Македонија, лицата кои бараат азил имаат потреба од пристап до критично ажурирани податоци за да им се помогне да го продолжат нивното патување брзо и безбедно. Повеќето мажи и некои жени имаат мобилни телефони и тие слободно можат да комуницираат со пријателите и семејството. Прифатните и транзитните центри имаат станици за полнење на телефони и бесплатен безжичен интернет за да се олесни комуникацијата меѓу барателите на азил, членовите на семејството и пријателите. И покрај различни напори, давањето на информации за постапките на регистрација и услугите на барателите на азил сè уште е предизвик. Јазичните бариери, како и културните фактори ја ограничуваат способноста на повеќето жени за директен пристап до информациите (многу жени се потпираат на нивните мажи за информации) и заради истото, способноста за директна комуникација со жените беше многу потешка.

Медиуми и заедници на земјата во која престојуваат:

Повеќе фактори соопштуваат дека постои ограничено медиумско покривање на бегалската криза и ограничени изјави од страна на владата за поддршката на бегалците бидејќи во вниманието на земјата е националната политичка криза.

Одговорот на локалните волонтери и невладините организации за поддршка на бегалците и мигрантите беше огромен при што илјадници лица го посветуваат своето време и ресурси. Тие имале клучна улога во обезбедувањето на пристап кон вулнерабилните популации посебно во раните денови на кризата и во текот на актуелниот одговор вклучувајќи ги и недоволно опфатените подрачја. Во земјата, невладините организации кои работат на

правата и антиксенофобните организации организираат медиумски кампањи за поддршка на толеранцијата и прифаќањето на бегалците. Во рамки на овие напори, не се обезбедува конкретно внимание на бегалците и жените и децата мигранти.

Преостанати предизвици

Според процената, до 42% бегалци и мигранти се жени и деца. Планирањето на одговорот, услугите, капацитетот за заштита и информации сè уште не се доволни за да се пресретнат нивните потреби и да се опфатат специфични вулнерабилности. Конкретно, регистрациските системи не се идентификуваат адекватно и не ги упатуваат групите со висок ризик, и имаат слаби врски со заштитниот одговор. Фокусираниот одговор на родот и родовото насилство во контекст на пошироката влада и координацијата преку механизмите на ОН е ограничена и има негативни импликации за планирање и операции; капацитетот на хуманитарните фактори од првите линии за откривање и одговор на прашањата на родот, родовото насилство и заштитата на вулнерабилните групи е потребно да се засили, како и капацитетот на социјалните служби и локалните женски организации за оперативно учество во хуманитарниот одговор.

Некои од службите специфични за секторот сè уште немаат адекватни одредби за да гарантираат дека жените, девојчињата, момчињата и мажите може да имаат еднаков пристап и корист од нив, а недостасуваат и некои итно потребни посебни услуги за жените и девојчињата или пак е потребно нивниот обем да се зголеми, вклучително и: зголемен мониторинг на заштитата, превенција на родово насилство, и службите за одговор, насочената психосоцијална поддршка и советување за траума, простори само за жените, и гинеколошки служби со полно работно време на местото на транзитот и во приемните центри.

Со движењето на населението кое се очекува да продолжи во текот на 2016, најважно е одговорот да се засили за подобро да се зачува безбедноста, дигнитетот и правата на бегалците и мигрантите – жени и девојчиња, во согласност со меѓународните хуманитарни стандарди и стандарди на човекови права.

VIII. Добри практики во спроведувањето на Резолуцијата 1325 на Советот за безбедност на ОН од земјите на Балканскиот регион и Европа.

---

1. Имплементација на Резолуцијата 1325 на Европската унија

Појдовна точка за регионална имплементација на Резолуцијата 1325 на Европската унија е сеопфатниот пристап на ЕУ за имплементација на Резолуциите 1325 и 1820. Оваа политика го опфаќа целиот спектар на инструменти за надворешните активности на ЕУ во текот на континуумот на конфликтот, од превенција на конфликти до управување со кризи, градење на мирот, реконструкција и развој на соработката. Тој поставува “пристап на три фронта” за имплементација на Резолуцијата 1325:

1. Да се интегрираат жените, мирот и безбедносните прашања во нејзиниот политички и стратешки дијалог со партнерските влади, особено во земјите погодени од вооружениот конфликт, во пост конфликтните ситуации или ситуации на ранливост.
2. Да се интегрира пристапот за родова еднаквост во неговите политики и активности, особено во контекст на управувањето со кризи и долгорочната соработка.
3. Да се поддржат специфични стратешки активности насочени кон заштита, поддршка и зајакнување на жените

Поважно, сеопфатната политика ја обврзува ЕУ на надворешни (со поддршка на трети земји во развој НАП) и внатрешни акции (обезбедување форум за земјите-членки на ЕУ на кои ќе разговараат за најдобрите практики и заеднички интереси во домашната имплементација на Резолуцијата 1325). Показателите за спроведувањето на сеопфатна политика беа донесени во 2010 година, но индикаторите остануваат општи, без специфична приврзаност кон одговорните ентитети. Како резултат на тоа, известувањето за перформансите го одразува овој недостаток, во документирање на иницијативите преземени во рамките на секој од индикаторите во целина и на несистематски начини.

Од големо значење, сепак, индикаторите инкорпорираат внатрешен пристап преку барање од земјите-членки на ЕУ да пријават индикатори на нивните индивидуални перформанси. Неформалната работна група за жените, мирот и безбедноста, се состои од Секретаријатот на советот и службите на Комисијата, како учество на земјите-членки на ЕУ и ја надгледува сеопфатна политика и нејзиното спроведување.

2. Националниот акционен план за Ирска за имплементација на Резолуцијата 1325

Националниот акциски план за Ирска за имплементација на Резолуцијата 1325 (2011-2014) беше донесен во ноември 2011 година од страна на Tánaiste и Министерот за надворешни работи и трговија, Имон Гилмор ТД, и поранешната претседателка Мери Робинсон. Националниот акциски план (НАП) го координира придонесот на Ирска во меѓународните напори за спроведување на Резолуцијата 1325 и други обврски на ОН за жените, мирот и безбедноста.

НАП беше изготвен повикувајќи се на меѓусекторски консултации и граѓанското општество како и на меѓународна иницијатива за взаемно учење. Тој ги поставува основите како Ирска ќе ги промовира и имплементира целите на Резолуцијата 1325 во своите активности за поддршка на програмата, дипломатски застапувања и креирање политики низ меѓусебно поврзани области на мир, безбедност и развој. Тој има национална примена по тоа што содржи одредби кои се однесуваат на мигранти и жени и девојки кои бараат азил во Ирска. Исто така, ја признава важноста на Резолуцијата 1325 и други обврски на ОН за жените, мирот и безбедноста за конфликтот на островот Ирска. НАП се фокусира на пет столба, секој со голем број на цели, и дефинира јасни акции и целните временски рамки. Тој може да се разгледа во целост на веб-страницата www.dfa.ie.

Петте столба се:

Столб 1: Превенција на конфликти, вклучувајќи ги и родовото насилство (РН) и сексуална експлоатација и злоупотреба (СЕЗ).

Столб 2: Учество и застапеност на жените во донесувањето одлуки.

Столб 3: Заштита од родово насилство (РН) и сексуална експлоатација и злоупотреба (СЕЗ) и други кршења на човековите права на жените и меѓународното хуманитарно право.

Столб 4: Помош, опоравување и рехабилитација.

Столб 5: Промоција на Резолуцијата 1325 во меѓународни, регионални и национални рамки.

Контекст:

НАП на Ирска е дел од пакет на национални политики, внатрешната и надворешната политика и стратегии за еднаквост на жените и човековите права од кои најновата е политиката на Ирска за меѓународен развој наречена “Еден свет, една иднина”. Предложениот пристап „вклучување на целокупната влада“ за спојување на политичкиот оддел и Одделот за соработка за развој ја зајакнува важноста на кохерентност во Ирскиот НАП.

Иако сè уште траат дебатите во врска со вредноста на Резолуцијата 1325 како инструмент за политики, постои јасно признание за потенцијалот на НАП да обезбеди корисен механизам за да се одговори на потребите на жените за заштита, учество и оспособување за време на конфликт. Експертизата во планирање на активностите за Резолуцијата 1325 е во пораст, при што некои национални акциски планови се во својата втора фаза на развој. Предизвиците се очигледни, на пример во поврзувањето на националните акциски планови во ЕУ едни со други и со сеопфатниот ЕУ пристап до Резолуцијата 1325. Сегашната клима на економски ограничувања, исто така, претставува предизвик за спроведување на длабочината и квалитетот на акциите, без потреба за значителни дополнителни средства.

Достигнувања:

Има високо ниво на активност во напредокот на целите низ столбовите на НАП со голем број значајни достигнувања. Спроведување на обврските во НАП соедини значително различни групи на фактори, со различни перспективи и нивоа на ангажман во агендата за жените, мирот и безбедноста. Една од главните предности на НАП е да обезбеди влезна точка на одделенијата и агенциите за да овозможи широк спектар на активности и да се конструира и вгради ангажманот за родово еднаквост, РН и женските прашања за оспособување во и меѓу одделни единици и одделенија и партнерските организации .

Веќе постои напредок на активностите во рамките на столбовите 1, 3 и 5, и има некои вредни и значајни резултати постигнати за неколку критични одделенија и фактори. Клучни области на успех вклучуваат работа на родовото интегрирање, заштита од РН и застапување на форуми на ЕУ и ОН. Меѓу постигнувањата во вклучување на родовата перспектива се изготвување на Акцискиот план на одбранбените сили на Резолуцијата 1325 и работата на ирската помош во зајакнувањето на родовата перспектива во програмите за хуманитарна акција. Обезбедувањето на спречување на конфликт и заштита од РН во конфликт претставува важен дел од активностите на НАП, а има и позитивна акција за вградување на стандарди на пракса, однесување и одговорност на персоналот во странските ангажмани во мировните и хуманитарните улоги.

НАП поддржува широк спектар на иницијативи за зајакнување на заштитата и учеството на жените, особено во конфликтните држави, преку сеопфатна програма за финансирање и преку напорите за градење на капацитетите на граѓанските организации да се фокусираат директно на конкретни теми на Комисијата за безбедност на Обединетите нации. Столбот 5 е карактеристична димензија во рамките на НАП која покажува стратешки пристап за зголемување на моќта и влијанието на Ирска во рамките на меѓународни, регионални и национални арени како шампион на еднаквост на жените и човековите права. Широк спектар на фактори покажаа динамична и иновативна работа во развојот на политиката, лобирање, дипломатија и поддршка на клучните институции, со импресивна низа на резултати, што уште повеќе ја зголеми репутацијата на Ирска како поборник за човекови права, родова еднаквост и зајакнување на жените.

Предизвици:

Централно прашање што произлегува од прегледот е степенот до кој активностите за спречување и заштита можат да се припишат конкретно на НАП за разлика на тековната работа на заложбите за родова еднаквост, како резултат на други механизми. За НАП да донесе додадена вредност треба да постои јасна идентификација на конкретни активности на НАП во сите сектори и агенции.

Учеството на жените во мировните операции и во градењето на мирот е битно поврзано со справување со причините и структури на конфликти и потребен е поголем напредок низ оддели и агенции на НАП за подобрување на положбата на жената на стратешки и политички нивоа. Во меѓународни форуми, учество на жените во процесот на медијација на конфликти и мировните процеси сè уште треба да се реализира во целост, но со потенцијал да се направи разлика. Потребни се повеќе докази за влијанието од интервенциите, заедно со редовните консултации со жените во локалните заедници за да се процени степенот до кој мировните операции, развојните и хуманитарни активности одговараат на нивните потреби. Потребно е поголемо внимание за да се прошири тековниот фокусот на НАП во однос на столбот за помош, опоравување и рехабилитација надвор од разоружувањето, демобилизацијата и реформата на безбедносниот сектор за да се одрази на целосниот обем на хуманитарни и развојни програми на Ирска помош во повторна изградба во конфликт и во пост-конфликтни периоди.

Ирскиот НАП е единствен во смисла на димензиите на следење однатре и нанадвор. Во странство и во меѓународните арени, НАП е најкорисен за преземање акција за остварување на конкретни промени во животот на жените и девојките. Помал напредок е евидентен во спроведувањето на активностите во рамките на Ирска-Северна Ирска за жените од земјите погодени од конфликт кои живеат во Ирска и Северна Ирска. Потребно

е поголемо внимание за реализација на тековните активности и проширување на опсегот на активностите за овие жени низ сите столбови.

Меѓу клучните предизвици во мерење на напредокот на имплементацијата на НАП беше отсуството на основни податоци во однос на целите, активностите и индикаторите. Имало недоследности во степенот и природата на податоците од мониторингот, недостаток на квантитативни и квалитативни податоци, вклучувајќи и информации за финансиските расходи и, во многу случаи, ограничени податоци во врска со конкретни показатели. Ова се поврзува со недостатоци во целокупната рамка за следење со одредени слабости во односите меѓу целите, акциите, индикаторите и индикаторите и активностите кои се нереални или претесни за да се опфати она што мора да се направи. НАП ќе има корист од промената на сегашниот бирократски пристап таму каде што е непропорционално голем фокусот на квантитативните индикатори за активности кои ќе имаат одржливо влијание и ќе придонесе за уште поголема промена. Ова може да се постигне со поточно одразување на значајна ширина на работата која ја имаат одделенијата во моментов како и идентификување на приоритети за натамошна работа.

Предизвиците, исто така, беа очигледни во водството и координирачката улога за водечкиот оддел одговорен за спроведување на НАП, и е потребна поголема јасност и зајакнување на улогите, за водење и спроведување на НАП и координатите, надгледување и следење на спроведувањето на НАП со другите оддели и агенции. Исто така, потребна е јасност на улоги во рамките на Групата за мониторинг за одговорноста за промовирање на свеста на НАП и Резолуцијата 1325. Зајакнувањето на комуникацијата во рамките на групата, исто така, ќе го поддржи поголемото разбирање и ќе изгради соработка помеѓу претставниците. Ирскиот НАП е жив документ, кој е дел од процесот на унапредување, за да се изгради трансформативниот пристап и да им се овозможи на жените да бидат активни учесници во градењето на мирот и превенција на конфликти.

3. Акциски план за имплементација на Резолуцијата 1325 во Босна и Херцеговина

Усвојувањето на Акцискиот план за спроведување на Резолуцијата 1325 во Босна и Херцеговина во 2010 бил важен момент за унапредување на родовата еднаквост и безбедност во Босна. Акцискиот план (АП) се однесува на периодот меѓу јули 2010 и јули 2013 година. Спроведувањето на АП по овој период зависи од оценката на Агенцијата за родова еднаквост на Босна и Херцеговина и на Координативниот одбор.

Појдовна точка за изработка на АП беше Мониторинг извештајот за спроведување на Резолуцијата 1325 во Босна и Херцеговина (Жени за жените и УНИФЕМ, 2007). Процесот на

изготвување на АП беше координиран од страна на Агенцијата за родова рамноправност, во соработка со работната група за подготовка на АП за имплементација на Резолуцијата 1325 во Босна и Херцеговина. Работната група беше составена од претставници од следниве институции: Министерството за безбедност, Министерството за одбрана, Министерството за надворешни работи, Министерството за финансии и Министерството за финансии, Родовиот центар на Федерацијата на Босна и Херцеговина, Родовиот центар на Република Српска, Сојузното министерство за внатрешни работи, Федералната полиција, РС Министерството за внатрешни работи, Центарот за акција против мини на БиХ и претставник на граѓанската организација Жени за жените.

АП беше донесен во јули 2010 година и претставува сеопфатен документ на стратегијата за вклучување на родовата перспектива во безбедносниот сектор. Документот опфаќа тригодишен период, од јули 2010 до јули 2013. Во јули 2013 година, спроведувањето на АП ќе се оценува од страна на Агенцијата за родова еднаквост на БиХ и на иницијативниот одбор, вклучувајќи и проценка на дефинираните цели, активности, обврски, заинтересираните страни и индикатори на постигнувања / непостигнувања. По ова, ќе се развива нов план за акција.

АП дефинира голем број задачи кои треба да бидат завршени до крајот на јули 2013 година. Националната влада и нејзините агенции, институционални механизми, комисији, граѓанските организации и меѓународни организации се заеднички одговорни за сите заинтересирани страни, за голем број на индикатори за проценка на напредокот, како и финансиски ресурси за постигнување на осум (8) цели.

Финансиските средства за спроведување на АП делумно се земени од буџетот на надлежните институции, а делумно со средства од програмата за FIGAP. Досега, Агенцијата за родова еднаквост на БиХ поднесе два извештаи до Советот на министри за спроведување на АП, кои беа усвоени од страна на Претставничкиот дом на Парламентарното собрание на БиХ.

Основниот механизам за следење на спроведувањето на АП е Координативен одбор кој е составена од персонал од секторот за безбедност и неговите институции и еден член на граѓанското општество. Координативниот одбор се именува за време на траењето на Акцискиот план. Проактивниот пристап на Координативниот одбор во следење на спроведувањето на АП бил признаен во БиХ и регионот, како пример за добра пракса.

Клучните достигнувања и предизвици во имплементацијата на АП 1325

Вклучување на жените во процесот на одлучување

Наследството од војната и економската криза продолжуваат да го поткопуваат учество на жените во јавниот живот. Родовата нееднаквост е очигледна во сите области на јавниот живот. Само околу 5-7% од извршните позиции заземаат жени на локално ниво, а ниту една жена нема извршна позиција на национално ниво. Иако со систем на квоти и механизми за вклучување на родовата перспектива се зголеми учеството на жените во политичкиот живот во целост, не е зголемен навистина бројот на жени лидери и носители на одлуки на извршната власт во областите на сите нивоа на власта.

Слабата природа на политиката во БиХ под меѓународна администрација значи дека родот е помалку важен фокус отколку решавање на прашања како што се национализам на етничка основа, сиромаштијата и невработеноста. Проблемот е во тоа што едукативните програми за важноста на учеството на жените не се спроведуваат систематски или постојано, туку претставуваат ад хок акција која се случува само два или три месеци пред изборите. Таквиот пристап не придонесе за разбирање на родовите перспективи во еманципацијата на жените и граѓанско учество.

Родовите перспективи во безбедносниот сектор

Родовата обука за полицајци, судии, обвинители, претставници на здравствени услуги и наставници е дефинирана од страна на Националниот план за родова рамноправност, но спроведувањето на програмите зависи од блиската соработка помеѓу факторите на владата и граѓанското општество. Недостатокот на опфат на родов пристап во полициските реформи укажува дека проблемот не добива доволно внимание во тековната обука на полицијата, така што третманот на родово специфични проблеми од страна на локалната полиција и третманот на жените остануваат непредвидливи и нееднакви. Меѓународните одбранбени сили кои работат во БиХ се регулирани од страна на командата на нивната држава, и има големи разлики во нивото на обука за родови прашања на членови на овие сили.

Седиштето на НАТО во Сараево и Министерството за одбрана имаат спроведено заеднички активности за промовирање и подигање на свеста за значењето на Резолуцијата 1325. Околу 3000 лица од персоналот на Министерството за одбрана и вооружените сили на БиХ учествуваа во обуката. Агенцијата за родова рамноправност, во соработка со центрите за родова еднаквост во ентитетите, агенциите за државните службеници и полициската мисија на Европската унија (ЕУПМ), спроведе обука за претставниците на министерствата за внатрешни работи, полицијата и државните службеници.

Човековите права на жените и девојките

Честата појава на семејно насилство и трговија со луѓе во периодот по конфликтот во БиХ бара постојано внимание на овие прашања. Иако извештајот на граѓанските организации во голема мера пријавува инциденти на насилство врз жените, Законот за заштита од семејно насилство не е темелно интегриран со другите кривични закони и сè уште не се спроведува сеопфатно. Трговијата со жени и девојки е уште еден напад на женските човекови права во БиХ. Преваленцијата на дискриминација на жените, невработеноста, сиромаштијата и нерешениот проблем на раселеност на голем број луѓе продолжува да ја зголемува веројатноста за појава на трговијата со луѓе. Државните активности и активностите на ОН за борба против трговија со луѓе во БиХ беа несоодветни.

Оценка на влијанието на Акцискиот план (АП)

И покрај некои успешни практики, сè уште има проблеми кои не се евидентирани во Акцискиот план. Прво, сексуално вознемирување и дискриминација врз основа на пол во безбедносните институции се “невидливи” или “непостоечки” настани и искуства за кои не се зборува јавно. Сексуалното вознемирување и дискриминација врз основа на пол речиси никогаш не се пријавуваат, што веројатно се должи на комбинација од повеќе фактори, вклучувајќи и непризнавање на сексуално вознемирување. Жртвите на малтретирање се плашат да го пријават вознемирувањето, а важен е и фактот дека само неколку институции имаат воспоставени институционални механизми и политики за да овозможат пријавување.

Текст 4: Примери на добри практики во спроведувањето на АП во БиХ

Агенцијата за родова еднаквост и ентитетските центри поднесоа предлози за измени и дополнувања на државните закони и законите на ентитетите за полициските службеници во согласност со Законот за родова еднаквост во БиХ, што е предуслов за зголемување на учеството на жените во полицијата и во процесот на донесување одлуки.

Министерството за безбедност на БиХ спроведува позитивни мерки за охрабрување на жените да аплицираат и да учествуваат во мировните мисии. Министерството ги намали општите критериуми за работно искуство од 8 на 5 години за жени, а услов за мажите останува 8 години работен стаж, што доведе до зголемување на сегашниот процент од 14,29% на жени во мировните мисии.

Министерството за човекови права и бегалци ја предводи Стратегијата за развој на процесот за подобрување на правата на жените жртви на злоупотреба во војната.

Иницијативи, како што се Мрежа на жени полицајци (МЖП) на регионално ниво, Мрежа на жените во Министерството за внатрешни работи на Република Српска (МЖМВР РС), Мрежата на полицајките на Федерацијата на Босна и Херцеговина и Здружението на жени судии на БиХ веројатно можат да отворат дискусија за прашања поврзани со имплементацијата на АП.

Во рамките на МЖП, воспоставени се две здруженија на жени полицајци : Мрежата на жени полицајци во БиХ и Мрежата на здружениеја на жени во Република Српска-Министерство за внатрешни работи - МЖП РС (БиХ). Двете организации работат на ниво на основни мали организации и имаат за цел унапредување на родовата рамноправност преку стратешки пристап до образование, вработување, обука и развој на кариерата на жените во полицијата, како и со објавување на постигнати резултати од страна на женски лица на полициските служби .

Важни партнери за релевантните институции во спроведувањето на Акцискиот план за спроведување на Резолуцијата 1325 во Босна и Херцеговина (2010-2013) се меѓународни организации кои се активни во оваа област, како што се: UN Women, штабот на НАТО во БиХ, УНДП и ОБСЕ. UN Women ќе продолжат да ги поддржуваат проектите на граѓанските организации во соработка со институциите и владините институции.

Членовите на Координативниот одбор имаат активно учество и придонес во унапредувањето и спроведувањето на АП, во рамките на институциите од кои доаѓаат, како и кај општата јавност и на меѓународно ниво. Сите процеси во Босна и Херцеговина кои се однесуваат на Резолуцијата 1325 се дел од регионалната соработка на сите нивоа и ќе продолжат да бидат и во иднина.

Библиографија и референци

1. “Women, Peace and Security in the Western Balkans : Independent review of translation of UNSCR 1325 into the policies in Albania, Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Macedonia and Serbia. Belgrade Centre for Security Policy”, 2013
http://www.bezbednost.org/upload/document/assessment_report_%5Bweb%5D.pdf
2. “Report On The status of Implementation Of UNSC Resolution 1325 in the Western Balkans” Publisher: Helsinki Committee for Human Rights in Serbia
<http://www.helsinki.org.rs/doc/Files31.pdf>
3. “Community Policing Model in Skopje - from idea to reality”, publisher Analytica think tank, Selimi, Bogatinovski , Skopje 2015
http://www.analyticamk.org/images/news/2015/11/Analitika_Web_Ang_f8c10.pdf
4. “OSCE Study on National Action Plans on the Implementation of the United Nations Security Council Resolution 1325”. Author: Christin Ormhaug, Peace Research Institute Oslo (PRIO). Vienna, September 2014
<http://www.osce.org/secretariat/125727?download=true>
5. “Preventing Conflict Transforming Justice Securing the Peace- A Global Study on the Implementation of United Nations Security Council resolution 1325”. UN Women, 2015
<http://wps.unwomen.org/~media/files/un%20women/wps/highlights/unw-global-study-1325-2015.pdf>
6. “Results of a Participatory Assessment - National and Local Capacities for Strengthening Inter-Ethnic Dialogue and Collaboration”, Prepared by UNDP as part of the UN Programme to Enhance Inter-Ethnic Dialogue and Collaboration, September 2010
http://www.mdgfund.org/sites/default/files/UNDP_Participatory_Report_Full_English.pdf

Библиографија и референци

7. “The Ohrid Framework Agreement Negotiations”, Advanced Research and Assessment Group (ARAG), Vasko Popetrevski, Veton Latifi, 2004
<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=44466>
8. “Are We Listening? Acting on Our Commitments to Women and Girls Affected by the Syrian Conflict”, International Rescue Committee, September 2014
https://www.rescue.org/sites/default/files/resource-file/IRC_WomenInSyria_Report_WEB.pdf
9. “Gender Assessment of the Refugee and Migration Crisis in Serbia and FYR Macedonia”, Europe and Central Asia Regional Office, UN Women, Istanbul Turkey, January 2016
<http://www2.unwomen.org/~media/field%20office%20eca/attachments/publications/country/serbia/gender%20assessment%20of%20the%20refugee%20and%20migration%20crisis%20in%20serbia.pdf?v=1&d=20160112T163308>
10. “Mid-Term Progress Report Implementation of Ireland’s National Action Plan for UNSCR 1325, 2011 – 2014” Hinds an McMinn,
<https://www.dfa.ie/media/dfa/alldfawebstimedia/ourrolesandpolicies/int-priorities/Progress-Report-UNSCR-1325.pdf>

Анекс 2 Национален акционен план на Република Македонија 2013-2015 за имплементација на Резолуцијата на Советот за безбедност на ОН 1325

Стратешка цел 2: Зајакнато учество и придонес на жените во меѓународните граѓански и воени мисии во кои учествува Република Македонија			
Резултат	Активност	Индикатор	Временска рамка
2.1 Засилени капацитети на вработените во институциите (жени и мажи) во врска со родовите аспекти на МТСП на Република Македонија	<ul style="list-style-type: none"> -- Обука за обучувачи (TOT) – Обука за лица од релевантни институции - Формирање на база на експерти за Резолуцијата 1324 Агенда за жени, мир и безбедност) - Создавање на програма за обука за Резолуцијата 1325, Агендата, родово насилство (од лицата кои ќе обучуваат за TOT) - Ажурирање на курсеви за обука за професионалци (граѓански и воени експерти) упатени на мисии за чување на мирот со информација на родови прашања, Резолуција 1325, родово насилство; - Размена на искуства и најдобри практики меѓу обучувачите (експертска база за Резолуцијата 1325 родови прашања) од земјите во регионот и подалеку 	<ul style="list-style-type: none"> - Вид и обем на програмата и прирачници за обука за Резолуцијата 1325 Агенда за жени, мир и безбедност, И насилство поврзано со пол; - завршени обуки и број на сертифицирани обуки во секторот - Број на завршени обуки за висок и среден персонал - Учество на експерти и обучувачи за родови аспекти на МБОП во регионална и меѓународна соработка; - Вклученост на експерти и обучувачи за родови аспекти на МТСП во регионална и меѓународна соработка 	<p>2013-2015</p> <p>Во согласност со годишните оперативни планови за рамноправност на половите на Министерството за труд и социјална политика</p>

2.2 Засилена улога и функција на механизмот/ институциите за упатување на жените во меѓународни мисии	<ul style="list-style-type: none"> - Прифаќање на упатства и внатрешни акти насочени кон создавање на поефикасно упатување и учество на жените и учество во женски мисии (на пр, критериуми за работа на Интеринституционалната комитет за упатување професионалци во мисии, скратени рокови за донесување одлука. Според националните норми и процедури според SOFA договорите 	<ul style="list-style-type: none"> - Предложени и прифатени упатства и внатрешни регулативи за упатување жени во мисии - Степен на усогласеност на националните закони со меѓународните закони во однос на упатување професионалци во меѓународни мисии 	<p>2013-2015</p> <p>Во согласност со годишните оперативни планови за рамноправност на половите на Министерството за труд и социјална политика</p>
2.3 Greater representation of women diplomats in high positions at the diplomatic and consular missions and establishment of the position adviser on gender issues in peacekeeping missions in which Macedonia participates	<ul style="list-style-type: none"> - Прифаќање на интерен акт за процентуална застапеност на жените во Комитетот за упатување на професионалци во дипломатски и конзуларни мисии(30%) ; - Прифаќање на интерен акт за назначување на советници за родови прашања во мисиите за одржување на мирот во МФА - Воспоставување на механизам за родово сензитивна медијација и дијалог на национално и регионално ниво 	<ul style="list-style-type: none"> - пораст од 30% на бројот на жени членови на Комитетот за упатување како резултат на интерен акт; - пораст од 10% во борјот на жени кои се номинирани за упатување - воспоставен механизам за родово сензитивна медијација - број на жени медијатори - предложени и спроведени иницијативи за медијација (формални и неформални) со жени медијатори 	<p>2013-2015</p> <p>Во согласност со годишните оперативни планови за рамноправност на половите на Министерството за труд и социјална политика</p>
<p>Индикатори за стратешка цел 2: Број на номинирани и прифатени жени за учество во меѓународни граѓански и воени мисии во кои Република Македонија учествува, зголемени за 10% во секоја област до 2015 година</p> <p>Министерство за труд и социјална политика во соработка со Министерство за надворешни работи, Министерство за одбрана, Министерство за внатрешни работи, Директорат за заштита и спасување, Министерство за здравство, центар за управување со кризи, граѓански сектор, локална самоуправа, граѓански сектор, обучувачки центри и Академија за дипломатија, академски институции, Комисија за упатување на Професионалци кон дипломатски и конзуларни мисии, меѓуминистерска комисија за упатување на професионалци кон меѓународни организации</p>			

